

// KJØTTBERGET GÅR I TAKET S. 22

// UTFORDRER SMÅGRISPRODUSENTENE S. 23

// FØRING OG KLAUVER S. 24

RYPDALSATELLITTENE HELT TIL TOPPS | S. 11

GJØDSELKVOTER OG GJØDSELKJØRING | S. 30

Vi ønsker deg og din gris

Nortura tilbyr:

- best gris
- beste merkevarer
- best livdyrtilbud
- best rådgivingstilbud
- prisledende leveringsvilkår

Edelgris er markedets beste smågris.

Les mer på medlem.nortura.no eller ring ditt lokale **medlemssenter**.

Måselv 800 80 140
Malvik 800 30 303
Forus 800 33 315

Førde 800 30 360
Sandeid 800 33 455

Tønsberg 800 33 227
Rudshøgda 800 81 082

Nortura
bondens selskap

Spar 15 kr i fôrkostnader pr. slaktegris

Dagens durocråner bruker 11kg fôr mindre fra 40 til 120 kg sammenlignet med 2014-årgangen. Ingris-statistikk viser at besetninger med duroc som farrase har best fôreffektivitet.

Du kan spare 0,05 FEn pr. kg tilvekst med bruk av Norsvin Duroc.
Dette reduserer dine fôrkostnader med:

$$0,05 \text{ FEn} * 86 \text{ kg tilvekst} * 3,50 \text{ kr/FEn} = \underline{15 \text{ kr pr. gris}}$$

AVL OG SEMIN	Norsk duroc på vei mot verdenstoppen	35
DATA	Ingris tilvekst – et genialt styringsverktøy	34
DIVERSE	Too good to go	6
	Den fine og tøffe sommeren [styremedlemmets sak]	6
	Kjøpte svinegård	9
	Svinejournalen	43
DRIFTSLEDELSE	Rypdalsatellittene landet i toppen	11
	Tilpassinger gir best resultat på bunnlinja	36
DYREVELFERD	Halebiting – hva kan vi lære av EUs forskere?	32
FØRING OG STELL	Riktig føring gir bedre klauver	24
	Pigg – ny avvenningsblanding	38
HELSE	Ny forskrift krever mer av dyreholdere	18
	Et utbrudd av ondartet lungesjuka i slaktegrisbesetning	28
	EU-vedtak kan ødelegge svensk dyrehelse	43
INTERNASJONALT	Én gris mer i Sverige	26
	Flere smågriser og økt smågrisdødelighet	26
	Gjødselkvoter og én million billass	30
KJØTTMARKED	Fra pessimisme til optimisme [direktøren direkte]	10
	– Tidenes mulighet til innstramning	20
	Kjøttberget går i taket	22
	– Utfordrer smågrisprodusentene	23
	Nye maksimalsatser omsetningsavgift	33
LEDER	Alle kan bli vinnere [leder]	5
	Fortjener ros [leder]	5
PRODUKSJON	– Navet leverer mye gris i purkene	12
	– Viktig å bli dus med purka	15
UTDANNING OG KOMPETANSE	Kort om gjerdehold [jusspalten]	40

Forsidebilde: Et berg av svinekjøtt fra gulv til tak. Bare på dette reguleringslageret til Glasco i Rakkestad viser lagersjef Vidar Heen fram deler av de 2000 tonn frosne svineskrotenene som ligger lagret her. [Foto: Erling Mysen]

FAGBLAD FOR SVINEPRODUKSJON

Bladet utgis av Norsvin. Bladet er medlem av Fagpressen og redigeres etter Redaktørplakaten.

Adresse: Storhamargata 44, 2317 Hamar
Telefon: 62 51 01 00 e-post: svin@norsvin.no

Ansvarlig redaktør: Tore Mælumsæter
Telefon: 906 48 563 e-post: tore.m@norsvin.no

Journalist: Frilanser Erling Mysen
Telefon: 905 77 560 e-post: er-mys@online.no

Abonnement: Mai Liss Grimsrud
e-post: mai-liss.grimsrud@norsvin.no

Annonsealg: Arne Henrik Sandnes, Ahs
Tiurveien 24, 2380 Brumunddal
Telefon: 995 18 760
e-post: ahs@ahsmedia.no

Produksjon:
Hamar Media avd. Nydal
Antall nr. per år: 9 tidsskrifter
Pris/år (inkl. Svineportalen):
kr 780,- for medlemmer
kr 880,- for ikke-medlemmer
kr 470,- for studenter/elever
Kun Svineportalen ikke medlem kr 750,-
Kun Svineportalen medlem kr 650,-

Bankgirokontto: 6161.05.56093

- Husk å melde adresseforandring!
- Oppgi kundenr. ved henvendelse til oss.
- Abonnement er bindende til skriftlig oppsigelse foreligger.
- Ikke-kommersiell gjenbruk av redaksjonell tekst er tillatt når Svin oppgis som kilde.

Norsvinansatte:
Adm. direktør Olav Eik-Nes, 951 09 167 olav.eik-nes@norsvin.no
Organisasjonssjef Gustav Grøholt, 916 49 345 gustav.groholt@norsvin.no
Overveterinær Peer Ola Hofmo, 917 48 833 peer-ola.hofmo@norsvin.no
Kommunikasjonssjef Marte Evju, 901 54 926 marte.evju@norsvin.no
Avlssjef Erling Sehested, 911 00 314 erling.sehested@norsvin.no
Fag- og seminsjef Målfrid Narum, 909 14 566 maalfrid.narum@norsvin.no
Ansv. redaktør Tore Mælumsæter, 906 48 563 tore.m@norsvin.no
Seniorkonsulent Ingris Dyrer Johan Haug, 977 51 725 dyre-johan.haug@norsvin.no
Seniorkonsulent Ingris Solveig Kongsrud, 977 07 618 solveig.kongsrud@norsvin.no
Produksjonssjef Svein Erik Stavne, 915 29 210 svein-erik.stavne@norsvin.no
Øvrige ansatte, kontakt sentralbord: (+47) 62 51 01 00

Vakttelefon distribusjon: 908 52 120
Betjent: man – fre 08:00 – 16:00 (15:30) lør – søn 08:00 – 12:00

TORE MÆLUMSÆTER
ansvarlig redaktør

Tore Mælumsæter

VI MENER:

«Alle blir vinnere
hvis alle tar ansvar»

Alle kan bli vinnere

På førstesiden av denne utgaven av Svin ser du innfrosne grise-skrotter fra gulv til tak. De ligger her i minus 20 grader på et reguleringslager i Rakkestad til noen finner det for godt å tine dem opp igjen. Det finnes flere av dem i Rogaland og i Trøndelag. Vi har rekordstore reguleringslagre av svinekjøtt, mellom 6 og 7000 tonn.

La oss håpe at opptiningen kan starte om ikke altfor lenge. Men det krever at alle smågrisprodusenter kjenner sitt ansvar. Salget av antall solgte sæddoser fra Norsvin har gått ned med omlag fire prosent hittil i år, og det er lov å tro at dette er uttrykk for at smågrisprodusentene tar ansvar i praksis.

Det har kommet litt blandete signaler fra enkelte svineprodusenter på de mange møtene som i sommer har vært arrangert rundt om i landet. Noen skylder på de store, noen på engangspurkene, og noen mener at det er husdyrintensive rogalendinger som nå må redusere produksjonen sin.

Slike former for diskusjon fører ikke fram. Det er så få svineprodusenter i Norge, at hvis de som fortsatt driver med gris skal begynne å krangle seg imellom, så blir det bare tapere. Svineprodusenter flest har tilpasset produksjonen sin i tråd med det den enkelte opplever som lovlydig, praktisk og økonomisk for seg. Det må vi ha respekt for i en åpen produksjon hvor hver enkelt er ansvarlig for egen økonomi og driftsmessige resultater.

La oss heller stimulere en diskusjon som viser hvordan alle norske svineprodusenter kan bli vinnere, og fortsatt drive i en åpen næring med bedre økonomi. Det er faktisk slik at hvis alle bidrar med å redusere purketallet sitt noen få prosent, så kan alle oppnå gleden ved markedsbalanse og dermed minst kroner 1,85 i økte svinekjøttpriser. En smågrisprodusent som reduserer fra hundre til 96 årspurker vil kunne tjene kr 185000 om purketallet på landsbasis reduseres med fire prosent. Slaktevektene vil kunne økes noe, og smågrisprisen vil fort kunne øke med nærmere hundre kroner. I tillegg får vi bedre plass i smågrisbingene og bedre dyrevelferd.

Altså en vinn-vinn situasjon for både to- og fribente. Alt dette hvis vi greier å redusere purketallet med fire prosent på landsplan. Det er opp til næringa sjøl å ta grep. Alternativet kjenner vi.

Fortjener ros

Undertegnede har opplevd mange flinke bondelagsledere opp gjennom åra. Men felles for de fleste av dem er at de har vist forsvinnende liten interesse for svineproduksjon og betydningen for helheten i norsk landbrukspolitikk.

Men i år har noe skjedd. For første gang på det jeg kan huske har vi en bondelagsleder i Lars Petter Bartnes som for alvor har gått om bord i svinekjøttmarkedets utfordringer. Resultatene fra vårens jordbruksavtale ble viktige for hele næringa, men ikke minst for svineprodusentene. Oppfølgingen og utfallet av dette arbeidet blir svært viktig for hele verdikjeden. Bartnes har også personlig stilt opp og møtt svineprodusenter på møte eller møte i alle landsdeler hvor svinekjøttmarkedet har vært tema. Det har ikke skjedd i samme omfang og på samme måte før.

Jeg kan ikke spekulere i hvorfor denne bondelagslederen har vist større interesse for svinenæringa enn andre, men jeg kan filosofere litt. Han driver blant annet med kyllingproduksjon. Han er trønder, og kjenner Rema 1000. Han har sett hva som skjer i kyllingmarkedet med lukking av næringa, kontraktsproduksjon, integrering i verdikjeden, og tap av makt til bønder og enkeltprodusenter. Han ser åpenbart at det samme kan skje også i svinekjøttproduksjonen hvis vi ikke skjøtter boet vårt og beholder vår plass i landbrukspolitikken og markedsreguleringen.

Min vurdering er at Lars Petter Bartnes fortjener ros for det engasjementet han har vist overfor svinenæringa som styreleder i Norges Bondelag. Vi har ikke vært bortskjemt med slike.

Too good to go

Matsvinn er et enormt miljøproblem. Bare i Norge kaster vi 355.000 tonn spiselig mat hvert år. Dette tilsvarer hver åttende handlepose, og så mye som 42,3 kg mat per hode.

Dette er både nødvendig, absurd og grotesk med tanke på at 700 millioner mennesker i verden sulter, mener de som fronter matsvinn-appen Too good to Go.

Men nå skjer det heldigvis holdningsendringer, både hos privatpersoner og i matvarebransjen.

Mange jobber for å redusere matsvinnet på ulike måter. Én måte å redusere det på kan være å bruke matsvinn-appen Too Good To Go. Den kobler sammen spise-

FORNØYD: Her har en fornøyd kunde hentet god overskuddsmat fra hotellet til en hyggelig pris.

steder som har mat til overs med folk som har lyst til å spise denne maten. Overskuddsmaten registreres i appen av spisestedet, og hentes på slutten av dagen. På denne måten slipper spisestedene å kaste mat, folk får god mat til en

hyggelig pris og man sparer miljøet. Alle vinner. Siden oppstart i 2016 har folk over hele landet reddet én million porsjoner med mat fra søpla, skriver initiativtakerne bak appen.

STYREMEDLEMMETS SAK

Denne sommerens fantastiske vær med høye temperaturer og sol og atter sol har rammet svært mange av våre yrkesbrødre og -søstre hardt.

LINDA GJERDE MYREN
Styremedlem Norsvin

Den fine og tøffe sommeren

Mange teller nå på fingrene hvor mange dyr de må slakte og hvor mange de har vinterfôr til. Denne bekymringen slipper vi i svineproduksjonen. Vinterfôret kommer levert i tankene med en trailer, og med mye sol blir det mye svinekjøtt på grillen. Eller er det ikke så enkelt lenger?

Som svineprodusent langt oppi Valldal tror jeg ikke det er så enkelt lenger. De globale endringene kommer nærmere og nærmere fjøsdøra, og Trumps kamper mot Kinas industri føles nærmere enn noen gang. Amerikanske svineprodusenter har mistet store deler av sitt eksportmarked, og vi ser store endringer i svinepriser og soyapriser.

På grunn av tørke i Skandinavia og deler av Nord-Europa varsles det mangel på grovfôr og lave kornavlinger. Og hva med halm når mye av dette nå må gå til fôr. Hva med oss som har brukt dette til nødvendig strø? Hvilke alternativer finnes, og ikke minst; til hvilken pris? Det er mange forhold som skaper usikkerhet for en liten norsk svineprodusent.

Vi har allerede nå sett konturene av hvilken risiko vi løper når importen av fôr øker. Jeg oppfordrer alle til å tenke seg om en ekstra gang før man importerer fôrvarer eller strø. Vår unike helsesituasjon i svineproduksjonen i Norge er lett å ødelegge ved import av smittestoffer via dårlig kontrollerte fôrvarer.

Det er mange forhold som skaper usikkerhet for en liten norsk svineprodusent. Men en ting er sikkert; vi har en av verdens beste svineproduksjoner, og vi har et genetisk materiale som gir et flott produkt. I skrivende stund er det fortsatt igjen noen uker av sommeren, så gå ut og nyt sommeren og de fantastiske svineproduktene som finnes på markedet!

RF/GP INNREDNINGER

- ◆ Tett og robust
- ◆ Rustfrie stolper og beslag
- ◆ For alle driftsløsninger og driftsopplegg. Samt raser og størrelser.
- ◆ Nytt smågrishjørne i ulike utførelser, optimal betjening og håndtering av dyra
- ◆ Ergonomisk betjening av stengeluke
- ◆ Forum Flex versjon med mulighet for fiksering ved grising og behandling
- ◆ Skiller leveres prefabrikkert på mål ferdig montert med angitt fall.
- ◆ Skreddersøm, utstyr etter ønske.

Reime

Foring - Klima - Mølleri/kornbehandling - Driftskontroll- farmlog

SKIOLD

NYHET !

Skiold DM fordeling gir deg mulighet for å styre mølle/ blandedlegg, tørrforing, multifase foring, våtforing inklusiv restløs i en og samme styring med oversiktlig og brukervennlig betjening. Våtforing med automatisk regulering av formengde til slaktegris

Skiold Klimastyring gir deg full kontroll på klimaet i grishuset. Kostnadseffektiv og enkel bruk . Ulike løsninger for filtrering av innluft mhp. SPF, inngår og i programmet.

Reime Landteknikk

Lidenskapelige og kompetente folk

Tlf. 51 56 10 80

www.rlteknikk.no

C02, bærekraft og ny teknologi

Rabobank i Nederland er resultatet av en fusjon der mer enn 100 mindre samvirkebanker i Nederland slo seg sammen.

I dag er Rabobank en ledende landbruksbank verden med over åtte millioner kunder, og de er tilstede i alle verdensdeler.

– Vi satser på melk i Holland, sukker i India, soya i Brasil og fisk i Chile, sa styreleder Wiebe Draijer i Rabobank under en kongress i Nederland for landbruksjournalister nylig. Rabobank følger også trendene i verden tett. Framover har de stor tro på at smarte roboter, solenergi, nanoteknologi og kunnskapsoverføring via internett (online learning).

– For bønder generelt, og de med husdyrproduksjon spesielt, er Draijers råd å utvikle gården i mer bærekraftig retning. Det betyr økt fokus på «CO2 footprint», og best mulig utnytting av husdyrgjødsel og energi. Rabobank er for øvrig en samvirkeorganisert bank.

– Dette er den beste måten å bygge et firma på når en skal tenke langsiktig, mener Draijer.

STORE: – Vi er en ledende landbruksbank verden over, sier Wiebe Draijer, Rabobank.
[Foto: Erling Mysen]

Svinepest i Kina

Mens svinepesten brer seg i Europa med stadig nye utbrudd har også Kina fått sitt første utbrudd. Det har skjedd i Shenyang nordøst i landet. Ca 1000 griser er hittil døde eller avlivet. Området har fått forbud mot å føre grisene med matrester. Dette er første gang svinepest er påvist i Asia, skriver Landbruksavisen.

Optimisme i Innlandet

En trendanalyse som Fylkesmannen i Hedmark og Oppland publiserte i juni viser at innlandsbøndene over tid har hatt en positiv utvikling. Og mange tror at den positive trenden vil fortsette.

De fleste gårdbrukerne ønsker å utvide produksjonen og jordbruksarealet. Resultatene fra rapporten ble presentert på gården Nordre Mælum hos Anne Mæhlum. Hun er en av mange gårdbrukere i Hedmark og Oppland som har satset de siste årene og som ser positivt på fremtiden.

Det er Rurals (tidligere Norsk senter for bygdeforskning) og Rådhuset Vingelen som står bak rapporten som er utarbeidet på oppdrag fra Fylkesmannen i Oppland og Fylkesmannen i Hedmark. Rapporten viser at Innlandet har et landbruk som har satsingsvilje og tro på fremtiden.

Rapporten viser også at en stor del av gårdbrukerne i Innlandet utnytter gårdens ressurser gjennom å drive med tilleggsnæringer i tillegg til hovedproduksjonen. Blant disse utgjør inntektene fra disse tilleggsnæringene mer nå enn den har gjort ved tidligere undersøkelser.

Men selv om trenden i hovedsak er positiv, så er det regionale forskjeller. Framtids-troen og satsingsviljen ikke er like stor i alle regioner. En stor andel av mjølkeproduksjonen skjer fortsatt i båsfjøs, og at mange av disse produsentene har ikke bestemt seg for om de vil legge om til løsdrift eller ikke innen 2034. Rapporten belyser også den store leiejordsandelens utfordringer, ikke minst når det gjelder vedlikehold som grøfting/drenering.

Betydningen av gode produsentmiljøer bekreftes. Det er en sammenheng med hvor tilfreds gardbrukeren er med det landbruksfaglige miljøet der en holder til, og sannsynligheten for at gården blir drevet videre.

FORSKJELLER: Mange er optimister, men det er regionale forskjeller. Mye av mjølkeproduksjonen foregår fortsatt i båsfjøs, og mange vet ikke om de vil legge om til løsdrift. Bildet viser kyr som har det fint på beite i Vingelen, Nord-Østerdal. [Foto: Rådhuset Vingelen]

KJØPTE: Marte og Daniel Bergersen i Vestfold kjøpte seg grisegård i Buskerud.

Kjøpte svinegård

Svin skrev for to år siden at gården til Sonja Hansen i Kvisle i Numedal, Buskerud var til salgs, men det var få kjøpere. Noen måneder seinere ble gården solgt til Marte og Daniel Bergersen fra Vestfold.

Bergersen har bakgrunn som avløsere på ku og gris, men ville prøve seg som gårdbrukere. Gården rett nord for Veggli var den andre de la inn bud på. Pris ble 7,4 millioner. Gården har 45 dekar dyrka areal, 1600 daa skog og utmark, andel i vannkraftverk, to hytter og to grisehus på til sammen 850 m².

Det nyeste grisehuset er fra 2005. Bergersen flyttet til Numedal i mars i fjor og har fortsatt med formerings/kombinertbesetning. De har sju ukers pulje-drift med 15 purker i pulja.

– Utfordring første året har vært å få purkene drektige, men det går bedre nå, forteller Marte. Ellers har tørken i sommer også preget denne gården.

– Vi har problemer med å skaffe høy/halm til grisen. Vi har måttet slakte seks kviger som skulle bli ammekyr. Det er en utfordring hver dag å drive gård, men vi liker det også, forteller Marte (28).

Lavere Norturamarginer

Norturas driftsresultatet i 1.tertial svekket seg med 90 millioner kroner mot fjoråret.

Lavere merkeveresalg og økt salg gjennom industrikanalene, samt overgang til grossiststyrt distribusjon og pakking i papp, bidrar til lavere marginer i morselskapet.

Resultatet før skatt viser et underskudd på 126 millioner kroner i 1.tertial, klart svakere enn fjorårets tall.

– Det var ventet et svakt 1. tertial som følge av at overgang til grossiststyrt distribusjon i hovedsak fant sted i 2. halvår i fjor. Det treårige forbedringsprogrammet 2018–2020 i Nortura følger planen, og flere av tiltakene må få virke noe lenger før vi ser en bedring i de økonomiske resultatene, sier konsernsjef Arne Kristian Kolberg.

Konsernets driftsinntekter i 1.tertial endte på 7,3 milliarder kroner, en økning på 2,7 prosent målt mot fjorår. Veksten skyldes økt aktivitet i datterselskapene. Salget av Gilde-produkter er svekket mot fjorår, men økt salg av Prior-produkter og økt salg i industrimarkedet bidrar til at omsetningen i morselskapet er på nivå med fjoråret.

EU-kutt på 250 millioner i Danmark

EU-kommisjonen foreslår i sitt endelige utspill til ny landbrukspolitikk å kutte støtten til dansk landbruk med omkring 250 millioner kroner fra 2021.

Det foreslås også et øvre tak for hvor stor støtten kan være til den enkelte landbruksvirksomhet.

EU-kommisjonen har altså sett på hvordan den felles landbrukspolitikken skal se ut fra 2021. I forslaget til direkte landbruksstøtte til dansk landbruk faller dette fra knapt 6,6 milliarder danske kroner til om lag 6,3 milliarder, altså et fall på nesten fire prosent ifølge Altinget, gjengitt i Landbruksavisen.

Med en årlig inflasjon på to prosent fram til 2027, vil det framover svare til en reduksjon på 17 prosent i kjøpekraften av landbruksstøtten. EU-politisk sjef Niels Lindberg Madsen hos Landbrug og Fødevarer karakteriserer dette som en vesentlig reduksjon.

Årets grisekjører

Hans Tøger Holmsen fra Rakkestad vant årets grisekjøring i Norsvin Østfold. Holmsen hadde rundetid kun noen sekunder bak banerekorden til Harald Huysman og de store gutta på Rudskogen Gokartbane. Holmsen var tett fulgt av to andre svinaktig raske svineprodusenter, Carl Martin Ruggli fra Rakkestad og Jon Eng fra Halden. Gokartbanen på Rudskogen er kupert, teknisk krevende og Norges lengste (1210 meter).

VANT: Beste grisekjører i Østfold, Hans Tøger Holmsen.

DIREKTØREN DIREKTE

Fra pessimisme til optimisme

Det siste året har satt norsk svineproduksjon på prøve.

En vanskelig og usikker markedssituasjon med dårlige priser, store negative oppslag om dyrevelferd og tørkens konsekvenser med store økonomiske tap og bekymringer for de produsentene som driver i kombinasjon med korn eller grovfôrbaserte produksjoner, er svært krevende for den enkelte svineprodusent.

Det er dobbelt krevende da denne situasjonen inntreffer samtidig. Været som bidrar til tørken og dens økonomiske tap får en ikke gjort så mye med, bortsett fra den som har hatt mulighet for vanning.

Men markedssituasjonen ligger i stor grad i hendende til svinenæringen sjøl. Her kan den enkelte svineprodusent bidra til endringer. Det er derfor iverksatt kortsiktige tiltak med regulering av slaktevekter og oppfordringer til at alle reduserer purkeantallet med minimum fem prosent. Seminstatistikken viser en nedgang for juli på sju prosent, og for de siste tre månedene på 7,5 prosent. Det er bra, og viser at flere tar ansvar og følger oppfordringen om å redusere produksjonen sin.

OLAV EIK-NES
adm. direktør Norsvin

Samtidig er det viktig å minne oss om at jobben på ingen måte er gjort med dette. Markedsbildet per uke 31 taler for seg. Det viste en markedsbalanse på pluss 5700 tonn, en produksjon på 103 prosent, og et salg på 98 prosent.

Derfor er det viktig at den enkelte svineprodusent tar innover seg denne situasjonen med de økonomiske konsekvenser det vil ha for den enkelte, om vi ikke klarer å få markedet under kontroll. Samtidig er det viktig å stille krav til kjøttindustrien og markedsaktørene om at de bidrar på sin måte med trykk på salget og kun bruk av norskprodusert kjøtt i sine produkter. Det betyr at det ikke er rom for den planlagte ribbeimporten i år.

Nå er det tid for handling. Følg derfor lojalt opp de tiltakene som settes i verk for å styrke din økonomiske situasjon og næringens framtid. Det er nå i stor grad opp til deg.

Samtidig er det viktig å passe på at pessimismen ikke tar overhånd. Foran oss ligger det tross alt mange positive utviklingstrekk som vil bringe næringen inn i et optimistisk lys framover. At en har fått gjennomslag for å utvikle nye langsiktige produksjons- og markedsregulerende tiltak er et av disse. Økt faglig dyktighet og stadig bedre avlsmateriale styrker næringens konkurransekraft hver dag. Grisens plass og betydning i det grønne skiftet har stor betydning, og den vil bare øke framover. Næringspolitisk har vi klart å styrke samarbeidet med faglagene og markedsaktørene. Alt sammen er viktige drivere med tanke på en optimistisk framtid.

La oss derfor benytte disse optimistiske trekkene til å skape en positiv energi for å få snudd næringens utfordringer til nye muligheter.

Verdens nordligste purkering Rypdalsatellittene landet i toppen

KLØVD: I fjellene i Eidsdal ligger dette fjellet. Det sies at Tor var her med hammeren sin og kløvde det.

Aura Gris AS i Skjåk drev den beste purkeringen i 2017. Men nærmeste nabo i nordvest, Rypdal purkering, hadde de tre beste satellittbesetningene.

TORE MÆLUMSÆTER
Møre og Romsdal

Det viser Ingrisstatistikken for 2017. Faktisk var hele fem av Rypdals satellittbesetninger på lista over de ti beste i Norge. Rypdal purkering har navet sitt i Tresfjord i Vestnes kommune, sør for Molde. Rypdal er verdens nordligste purkering. Vi har besøkt to av de beste satellittbesetningene. Lista over produksjonsresultatene hos de ti beste besetningene ser du her;

Beste satellitter i purkeringer i Ingris 2017. Kilde: Ingris

	Navn	Purkering	Poeng (per kull)	Antall kull	Levende fødte per kull	Dødfødte per kull	Totalfødte per kull	Avvente per kull	Døde til avvenning, %	Totaldødelighet til avvenning, %
1	Bernhard Honstad, Surnadal	Rypdal	1174	101-200	15,8	0,5	16,3	14,3	9,6	12,5
2	Geir Arne og Linda G. Myren, Valldal	Rypdal	933	101-200	15,5	1,0	16,5	13,9	10,3	15,7
3	Jan Trygve Veiberg og Ragnhild Døving, Eidsdal	Rypdal	877	101-200	15,5	1,0	16,5	13,8	10,8	16,2
4	Jan Tore Mortveit og Linn Skretting, Skjold	Nes	858	301-400	15,0	0,9	15,8	13,8	8,0	13,0
5	Sofie Vestersjø og Tom Dyrskog, Årdal i Ryfylke	Nes	833	301-400	14,7	1,1	15,8	13,8	6,2	12,8
6	Guro og Knut Enger Olsen, Svingvoll	Rompa	729	301-400	14,7	0,5	15,2	13,5	7,9	10,8
7	Rita og Knut Flatvad, Grøa	Rypdal	692	101-200	15,5	0,9	16,4	13,5	12,8	17,5
8	Jurgita Musneckiene og Sandoras Musneckis, Vågå	Aura	638	101-200	14,8	0,4	15,2	13,4	9,3	11,9
9	Paulius Valantininas, Sør-Fron	Aura	625	201-300	14,2	0,6	14,8	13,4	5,8	9,4
10	John Magne Krøvel og Linda Eirin Eiken, Ørsta	Rypdal	618	101-200	15,2	0,8	16,0	13,4	11,9	16,4

– Navet leverer mye gris i purkene

– Et gjennomsnitt på 14,3 avvente per ull i 2017 viser at dette ble et kjempår. Navet vårt leverer varene. Det er mye gris i purkene vi får, sier Bernhard Honnstad.

TORE MÆLUMSÆTER
Surnadal, Møre og Romsdal

Han er raus med å dele æren for de gode fjorårsresultatene med navet i Rypdal purkering.

– Jeg tror den jobben som blir lagt ned i navet er en viktig grunn til at flere av oss som er satellitter i denne ringen fikk så gode resultater i fjor, sier Honnstad.

Men siden han ifølge Ingristallene for 2017 hadde landets beste satellittbesetning, har han nok også gjort mye riktig i eget grisehus etter at de drektige purkene kom til gards.

TRANGT OM SALIGHETA

– Ofte får en jo som regel ei dårlig pulje i løpet av et år, men i fjor hadde vi ingen som var spesielt dårlige. Puljevariasjonene mine i fjor lå mellom 13,8 og 14,7 avvente, og det er jo nesten i meste laget, smiler Bernhard.

Det blir fort trangt om saligheta når det kommer både 14, 15 og 16 grisunger i bingen.

– Det var bra før også, men det er ingen tvil om at den nye purka leverer. Mødrene er flinkere, og det er flere som overlever. Samtidig er de også litt kvassere og varere. Det må vi ta med på kjøpet, sier Bernhard Honnstad.

MED FRA START

Han har vært med i Rypdal purkering fra oppstarten. De første drektige purkene fikk han i det nybygde grisehuset i januar 2006. Huset ble bygd året før, nettopp med tanke på at de skulle være med i ringen.

Også før 2006 hadde Honnstad litt gris i det gamle fjøset, men dette arealet brukes i dag til slaktegrisproduksjon. Den gangen var det to purker og noen melkekyr på garden, så forandringen har vært stor.

I dag får han 21 purker hver åttende uke, og det er stort sett Bernhard som tar jobben i grisehuset. Kona støtter opp, men hun arbeider ute og tar mye ansvar for de tre ungene de har i alderen tre til ni år.

SOVER UTE I GRISINGA

– Jeg blir ganske fraværende som far når jeg er inne i grisingsboblene mine. Da ligger jeg ute i grisehuset om natta, for jeg synes at det ofte er mye som skjer etter midnatt. Som regel roer purkene seg litt når de har fått ut fire-fem grisunger. Jeg mener at jeg har god timebetaling for å være tilstede, sier Bernhard.

Grisehuset har to like FS-avdelinger. I dag er det lett å se at det kunne ha

TØRT: Åkeren spirte, men den var veldig tørr da Svin tok dette bildet hos Bernhard Honnstad 23. mai i vår. Grisehuset ble bygd i 2005.

vært litt større, men Honnstad er i samme situasjon som mange andre. Huset ble planlagt og bygd ut fra helt andre avvenningstall enn det som er realiteten i dag. Bingene er stort sett 2,40 meter brede, men de kunne med fordel vært litt djupere, kanskje 3,40–3,50 meter, sier Honnstad.

ANNENHVER PULJE

Etter cirka ti uker, når de er 30–40 kilo, går smågrisene over i slaktegrisavdelingen. Men det er bare annenhver pulje som blir til slaktegris på egen gard. Resten blir solgt til en fast kjøper på Aukra utenfor Molde.

Honnstad har redusert litt i slaktegrisavdelingen, for det kan lett bli litt trøbbel om sommeren.

Svin besøkte Honnstad i slutten av mai, og da var det svært tørre forhold på jordene både her og ellers i Surnadalen. Nesten ikke en dråpe regn i hele mai, og høye temperaturer. Men våronna var gjort, og bygget hadde spirt.

JUSTERER FØRINGA

– Men hva er så hemmeligheten bak de gode resultatene, Bernhard?
 – Det er ikke noe hokus-pokus. Jeg gir ikke tilleggsmelk og slikt, med mindre situasjonen tilsier at det må gjøres. Det hender jo at purker dør, og da må noe gjøres. Grisungene må føres jevnt, men de blir ikke så store som om mor hadde vært der.

– Hvordan regulerer du føringa?

– Vi reduserer purkeføringa jevnt før grising. Så øker vi på jevnt og trutt. Fjorten dager til tre uker etter grising er vi oppe i full purkeføring igjen. Jeg sjekker at de får i seg alt, og at alt etes opp. Føringa justeres opp eller ned i forhold til det. Ungene får jernpasta innen 12 timer etter grising. Jeg noterer på en lapp når de er født, og så haker jeg av at jernpasta er gitt. Etter hvert tildeles de smågristorv. Jeg pleier å gå rett på Kvikk. Har prøvd babypelletts, men gått tilbake til Kvikk 10–12 dager etter grising. Litt blandes i torva, sier han.

Forts. neste side

PÅ VAKT: Store kull, men mor passer vaksomt på alle sine mange små når en fremmed streifer forbi med et kamera.

KONTAKT: Grisunger snuser nysgjerrig på hverandre.

GULL: Fine jur med mye råmelk. Alle grisunger som får i seg nok av disse varene får en flyng start på livet.

HJELPES FRAM

Men selve hovedgrepet er nok tilstedeværelsen under grisinga. Da gjelder det å være på og se til at alle får i seg råmjølk. Ofte stenges kullet inn et par timer. Når det så åpnes opp hjelper Bernhard til slik at alle finner spener og får råmjølk. Det er viktig, også for å unngå slåssing om spener. Bernhard løfter fram jur som måtte ligge skjult på undersiden, og etter hvert skjønner grisungene at det er mer enn ei spenerekke. De må rett og slett geleides, hjelpes til å finne fram.

KAN IKKE ERSTATTES

– Det tar jo tid å stenge inn alle kull, men vi prøver å få det til en del ganger. Denne måten å jobbe på gjør meg mer sikker på at de har fått i seg råmjølk. Har de gjort det, så berger de seg som regel godt. Råmjølka er suveren med tanke på videre utvikling. Det finnes ingen erstatning for den. Jeg hadde en gang ei purke som døde, men grisungene hadde rukket å få i seg litt råmjølk før det skjedde. Da kan de berges med annet drikke, sier Bernhard Honnstad.

LIRKES FRAM: Bernhard viser de ferske grisungene at det går an å lirke fram ei rekke til med spener hvis purka ligger litt forkjært.

OPP TIL OSS: – Navet leverte fine dyr til oss i 2017. Da er det bare opp til oss som besetningsdrivere å forvalte dem så godt som mulig, sier Bernhard Honnstad.

Orkla-Sorbøen

Fuktbestandige vegg- og himlingsplater

Ferdigbehandlede næringsmiddelgodkjente plater som egner seg godt til bruk i slakteri, meieri, garasjer, industrihaller, driftsbygning/fjøs o.l. Norskprodusert – rask levering over hele landet!

Vi har i tillegg et godt utvalg av både grå og hvite kompakte plastplater til driftsbygninger!

Se våre nettsider!

Mobil: 975 62 268 / 412 38 340
E-post: post@sorboen.com

SORBØEN
LANDBRUKSPRODUKTER

www.sorboen.com

Løsemiddelfri spesial-epoxybelegg for fjøs

Ved bruk av Link Flooring epoxy kan du senke byggekostnadene med en rimeligere betongkvalitet.

Isoleringsegenskapene i epoxybelegget gjør at du kan senke gulvtemperaturen med 4,5 °C.

- Ingen tørketid – ingen produksjonsstopp
- Raskere renhold og lavere kostnader
- Vedlikeholdsfritt
- Unngå «Nyhus-sjuka»
- Reduserer risiko for bogsår og leddbetennelse

35 års erfaring

Link Flooring

Mobil 452 44 885 – post@link-flooring.no

Rypdalsatellitt i Eidsdal

– Viktig å bli dus med purka

– Du vet vi damer liker å dille litt med dyra. Men jeg tror det er veldig viktig å bruke tid på å bli dus med purka før grising. Det er viktig å få dem trygge, sier Ragnhild.

TORE MÆLUMSÆTER
Eidsdal, Møre og Romsdal

Hun og mannen har bygd opp svineproduksjonen på garden trinn for trinn. Ragnhild Døving og Jan Trygve Veiberg på Veiberg i Eidsdal har drevet satellittbesetning i Rypdal purkering siden oppstarten på midten av 2000-tallet.

Forts. neste side

KONTAKT: – Viktig å bli dus med dyra før grising, mener Ragnhild og Jan Trygve som studerer dyra sine.

VAKKERT: Vakre svineprodusenter i vakre omgivelser. Bildet ble tatt i Eidsdal den 23. mai i vår.

Forts. fra forrige side

Garden ligger 150 meter over havet langs veien nordover fra Geiranger til Eidsdal. Det går uhyggelig mange biler og motorsykler forbi garden i turistseongen om sommeren. Innlandsklimaet er godt, og det vokser fint frukt og bær i Eidsdal for de som er interessert i det.

TRE FTS-AVDELINGER

Men gris har det vært på garden siden midten av 90-tallet. Garden har begrenset med dyrka jord, og i starten var det fire-fem purker ved siden av de 13 melkekyrne i gamlefjøset.

– I 1999 bygde vi nytt grisehus med to avdelinger a 21 purker. Etter at vi gikk sammen med naboer om å bygge fellesfjøs i melkeproduksjonen i 2008 rev vi ned gamlefjøset og bygde enda en ny FTS-avdeling til purker i 2010. I dag er det tre aktive i fellesfjøset, og mjølkekvota er på 580 tonn, sier Jan Trygve.

BLANT DE BESTE

Ragnhild og Jan Trygve jobber begge i grisehuset, men i og med at Jan Trygve også har arbeidsvakter i felles-

FTS-BINGER: Slik ser FTS-bingene med skråvegg over rista ut.

fjøset, faller i perioder hovedtyngden av jobben i grisehuset på Ragnhild.

De filosoferer litt over den sterke utviklingen svinproduksjonen har hatt. I starten da de drev var det en kamp for å få 9,5–10–11 avvente per kull. I 2017 hadde de 15,5 levendefødte og 13,8 avvente per kull. Med det ble

de nummer tre på statistikken over landets beste satellittbesetninger.

– FÅ DEM TRYGGE

Og hvordan har de greid det?

– Tja, det er vel ikke så spesielt det vi gjør. Som sagt så bruker vi litt tid til å bli dus med purkene når de kommer.

VEIBERG: Slik ser garden ut fra riksveien like ved.

Ungpurker er ofte redde, og noen ganger er det kanskje første gangen de er alene i en bing. Vi prøver å sette av litt ekstra tid til dem slik at de føler seg trygge. Vi hadde ei ungpurke som var nesten som en hjort. Det var vanskelig å få kontakt, og hun åt lite. Med litt ekstra innsats og mye tålmodighet så gikk det etter hvert bedre. Det handler om å ha litt lange antenner. Da oppdages ting tidlig, og tiltak kan settes inn. Navet fører med tørrfôr, og enkelte ungpurker er ofte trege på våtfôret i begynnelsen. Siste året har vi brukt Format fødsel, og vi mener å se at purkene melker litt bedre rett etter grising. Det er viktig med god tilgang til vann, og en gang i døgnet går vi rundt og gir ekstra vann i krybba med vannslange. Fôrmengda blir justert nesten daglig, verken for mye eller for lite fôr er bra. Det gjelder både store og små. Her er det appetittfôring, og jeg tror det kan virke litt forebyggende med tanke på halebiting, sier Ragnhild.

HOLDER FAST VED GODE RUTINER

De har stor tro på å holde fast ved rutiner som en ser fungerer. Griser er vanedyr, og liker ikke store forandringer. Og selv om de to kan ha litt ulikt syn på hvordan enkelte ting skal gjøres, blir de stort sett enige. De får altså bedekte purker fra navet i ringen hver åttende uke. Samtidig tar bilen i retur de purkene som har avventte grisungene sine.

De har redusert produksjonen litt for å dempe presset i grisehuset. Nå har de stort sett 20 eller 21 purker i pulja.

FINT Å HA TOM BINGE

– Det er greit å ha en ledig bing. Det viser seg som regel å bli behov for den. Tidligere hadde vi mottaksavdeling, men den har vi nå bygd om til slaktegrisbing. Grisene vokser raskere, og vi rekker lett å vaske og gjøre fødebingerne klare til de nye purkene kommer, sier de.

På årsbasis fører de fram pluss minus 1100 griser til slakt, og selger cirka 700 smågriser i året via livdyravdelingen til Nortura.

Det er bare Ragnhild og Jan Trygve som driver med gris i Eidsdal. Men nord for fjorden, i Valldal, er det tre svinebesetninger som også er med i Rypdal purkering.

DEMPER PRESSET: De har redusert produksjonen til 20–21 purker i pulja for å dempe presset i grisehuset.

EuroTier^{DLG}
First in animal farming.

Verdens ledende messe for profesjonelt dyrehold

- 163.000 høykvalifiserte besøkere som interesserer seg for ny teknologi innen områdene storfe, svin, fjærfe og akvakultur
- Mer enn 2.638 internasjonale utstillere på over 250.000 m² utstillingsareal
- Det komplette programmet for dyreproduksjon: oppdrett, fôring, dyrehold, foredling og markedsføring
- Ledende på teknologi innen fornybar energiproduksjon og desentralisert energiforsyning

13. – 16. november 2018
Hannover, Tyskland

Internasjonale Messetjenester AS | Marit Aadnøy

Tel.: 063990799 | E-Mail: marit@int-messe.no

www.eurotier.com | facebook.com/eurotier

Ny forskrift krever mer av dyreholdere

Ny dyrehelseforskrift trådte i kraft 1. juli 2018. Den stiller strengere krav til dyreholderne enn før. Endringene er omfattende, og det lages nå veiledningsmateriell til bransjen som skal sikre at reglene blir forstått.

Hva er så nytt? Mye videreføres fra den gamle forskriften, men mye er nytt.

Viktige endringer i regelverket er:

- // Det innføres **karenstid** for flytting av storfe, svin og lamadyr.
- // Dyreholdere får større ansvar for forebyggende helsearbeid. Viktige stikkord her er skriftlig smittevernplan, særskilte hygienekrav i næringsrettede dyrehold og kompetansekrav.
- // Forbud mot flytting av hunddyr av sau videreføres og utvides til å også gjelde hunddyr av geit. Forbud mot flytting av småfe over fylkesgrenser oppheves, og det blir laget større

regioner som vil bidra til at det nå blir lettere å flytte hannedyr av småfe. Det åpnes også for livdyrsamarbeid på småfe under visse forutsetninger.

Hensikten med de nye reglene er å bevare den unikt gode statusen i norske dyrehold. Friske dyr betyr mindre bruk av antibiotika og mindre smitte mellom dyr og mennesker.

NYE VEILEDERE

Myndighetene er ikke ferdige med en ny veileder til den nye forskriften som trådte i kraft 1. juli i sommer, men det jobbes fortløpende med dette.

Det er store endringer på regelverk for flytting av småfe, og en har derfor prioritert å lage veiledningsmateriell til dette i første omgang. Dette skal være klart i god tid før høsten, når høysesongen for flytting av småfe begynner.

Myndighetene ønsker også å ha ferdig veiledningsmateriell for det som er nytt til sammenlignet med regelverket vi har hatt før, for eksempel bestem-

melsene om smittevernplan, karenstid og krav til forebyggende helsearbeid i næringsretta dyrehold.

KOMPETANSEKRAV I 2020

De nye reglene gir et større ansvar til alle som jobber med produksjonsdyr. Det stilles krav om kompetanse, som blir gjeldende fra 1 januar 2020, og en skriftlig smittevernplan som er tilpasset det enkelte dyrehold.

Norsk dyrehelse veldig god, og slik ønsker Mattilsynet at det fortsatt skal være. Forebygging av sykdom framfor bekjempelse er derfor et viktig stikkord. Det er alltid mindre kostbart enn å bekjempe den, samtidig som det gir bedre dyrevelferd, et etisk forsvarlig dyrehold og bedre økonomiske muligheter for norsk landbruk.

Økt reiseaktivitet fører til at folk tar med seg bakterier og smittestoffer tilbake. Etterspørselen etter nye arter eller dyreracer øker, og tempoet på omsetning av dyr har økt. Alle disse faktorene bidrar til å øke smittepresset i norske dyrehold.

KOMPETANSEKRAV: Veiledningsmaterialet for de nye reglene er ennå ikke på plass. Men nye regler gir alle som jobber med dyr større ansvar, og kompetansekrav blir gjeldende fra 1. januar 2020. Det blir også krav om skriftlig smittevernplan tilpasset det enkelte dyrehold. [Foto: Tore Mælumsæter]

FS VELFERD

FS Velferd

Fjøsssystemer tar dyrevelferd for alle dyreslag på alvor. Som Norges ledende leverandør av innendørsmechanisering ønsker vi å bidra med de beste løsningene der velferd for både dyr og bonde står i sentrum.

Økt fokus på dyrevelferd gir en bedre hverdag for dyra, og økt lønnsomhet for bonden.

www.fjossystemer.no

FJØSSYSTEMER
Bonden og dyrenes førstevalg

Øst
2634 Fåvang
Tlf. 61 28 35 00
ost@fjossystemer.no

Sør
3178 Våle
Tlf. 33 30 69 61
sor@fjossystemer.no

Vest
4365 Nærbo
Tlf. 51 43 39 60
vest@fjossystemer.no

Nordvest
6770 Nordfjordeid
Tlf. 57 86 25 05
nordvest@fjossystemer.no

Midt
7473 Trondheim
Tlf. 72 89 41 00
midt@fjossystemer.no

Bygg
2634 Fåvang
Tlf. 61 28 35 00
bygg@fjossystemer.no

Engangspurker: – Tidenes mulighet for innstramming

Årets jordbruksavtale gir tidenes mulighet for innstramming av regelverket rundt engangspurker. Samtidig kan det gi åpning for å drive produksjonsregulering på purker.

ERLING MYSEN

– Jeg har hatt en bratt læringskurve om engangspurker. Med årets jordbruksavtale har vi fått en mulighet til å stramme inn regelverket slik at det samsvarer mer med intensjonen, sier bondelagsleder Lars Petter Bartnes. Han har vært både i Rogaland, Trøndelag, Vestfold og Østfold, Akershus og Hedmark og orientert om markedsituasjon på gris og mulighetene med årets jordbruksavtale.

FÅ STORE

En kartlegging av engangspurker viser at det finnes ca. 40 produsenter som utnytter ordningen, men bare cirka en fjerdedel av disse gjør dette i stor skala.

– Men i sum gir økningen i produksjon på grunn av engangspurker et volum som tilsvarer dagens overproduksjon, opplyser Gustav Grøholt i Norsvin.

– Vi må skille mellom konsesjonsregelverk og markedsbalansering. Vi ønsker en innstramming av konsesjonsregelverk, men må ikke koble dette direkte til markedsbalansering, sier Bartnes.

Engangspurker er en lovlig produksjon. Men enkelte presser regelverket helt i grenseland slik at dette kan komme i konflikt med annet regelverk som avvenningsalder og dietid. Det kan bli så stramt at en bryter regelverket hvis slaktebilen kommer på en tirsdag istedenfor mandag.

40 PROSENT REKRUTTERING?

– Landbruksdirektoratet utreder en innstramming av konsesjonsregelverket og har fått et mandat for det i jordbruksavtalen, forteller Bartnes.

I praksis betyr dette at en kan sette en standard for maksimum rekrutteringsprosent på for eksempel på 40 prosent. I avlsbesetninger vil grensen bli høyere. I avlsbesetninger er poenget nettopp at en skal en sette på flere ungpurker enn normalt for å få rask avlsframgang. Det vil også bli unntak i besetninger der det er saneringer, eller andre grunner for ekstraordinær slakting. Innstillingen skal være klar i september. Enkelt sagt vil direktoratet prøve å finne en ordning for telling av slaktede, innsatte og omsatte purker og koble det mot dagens konsesjonsregelverk. I tillegg skal de se på overgangsordninger.

LØNNSOMME ENGANGSPURKER?

De mest ekstreme på engangspurker har en rekrutteringsprosent på rundt 90. En slik besetning må slakte ungpur-

TØRKE OG OVERPRODUKSJON:

Bondelagsleder Lars Petter Bartnes har i sommer vært landet rundt og snakket om både tørken som rammer landbruket og situasjon i svineproduksjon.

kene i sin beste alder, og de må få til en ekstrem konsentrert grisning for ikke komme i konflikt med regelverket. Men stordrift kan gi god lønnsomhet. En får for eksempel maksimalt ut av bonusavtaler hos slakteriene. Men det er også minuspuster. Prisen på purkeslakt i forhold til slaktegris betyr mye for lønnsomhet med engangspurker. Dette prisforholdet har vært gunstigere enn det er nå. Dessuten er kraftfôr dyrt. Det blir enda dyrere med ny jordbruksavtale, og oppdrett av ungpurker koster kraftfôr.

POSISJONERING

Nylig gikk også en storbonde på Jæren konkurs. Han drev med engangspurker i tillegg til ku, ammeku og sau. Noe av motivasjon for å drive med engangspurker kan også for enkelte være posisjonering for fremtida. Og har en først bygd et stort grisehus, vil en utnytt dette maksimalt.

Men overproduksjon slik vi har nå, svir ekstra hardt nettopp for de som har engangspurker. Ny gjødselsforskrift vil dessuten gi en ekstra utfordring for alle med purker, og spesielt de med engangspurker. I gjeldene forskrift gir ikke økt produksjon (og dermed gjødsel) på grunn av engangspurker krav om større spredeareal. Men det vil trolig ny forskrift gjøre. Flere av gårdene med engangspurker har antakelig begrenset areal for gjødselspredning. Det vil bety merkostnader om en må frakte gjødsel ei mil eller mer i stedet for å spre på jordene rundt grisehuset.

OVERGANGSORDNING

– Det vil bli en overgangsordning hvis vi får på plass et regelverk rundt engangspurker. De som har en driftsform med engangspurker må få tid til å tilpasse seg, sier Bartnes. Samtidig er han klar på at de som eventuelt bruker året i år på å posisjonere seg, ikke skal få noe unntak. Det vil være produksjon du hadde 1. januar i år eller en annen dato før vi undertegnet jordbruksavtalen som vil gjelde, konstaterer Bartnes. På kort sikt vil ikke et strammere konsesjonsregelverk rundt engangspurker

FRYSES INN: Til dette innfrysingsanlegget i Rakkestad kommer det blant annet svinekjøtt.

ha noe å si for markedsbalansering og overproduksjon, men på lenger sikt kan dette bli viktig.

UTKJØP AV PURKER

Det andre tiltaket de jobber med å få på plass er å få lov til produksjonsregulering med utkjøp av purker. Det vil kanskje også kunne omfatte hele besetninger, men ønsket er nok heller å utnytte pengene best mulig ved å kunne kjøpe ut noen purker i enkeltbesetninger. Utkjøp av purker hos produsenter som skal sanere eller av andre grunner havner i spesielt vanskelige situasjoner, vil trolig også bli vurdert. Og trolig er presisering/innstramning av regelverket rundt engangspurker en forutsetning for å få det til.

– Daværende landbruksminister Sylvi Listhaug satte en stopper for dette som tiltak i 2013. Argumentasjon da var at markedsbalansering kun gjelder slaktegris og ikke purker. Men purker produserer som kjent slaktegris. Det er Omsetningsrådet som utreder mulighetsrommet her. Det skal være klar med en innstilling i løpet av 2019, forklarer Bartnes.

Smågristak likner kontraktproduksjon. Enkelte hevder at å sette et tak for antall produserte smågris er et bedre alternativ enn dagens konsesjonsregelverk. Men bondelagslederen er klar på at det ikke er en aktuell problemstilling. – For det første har vi ikke noe mandat til å se på en endring av konsesjonsre-

gelverket. Da regelverket ble bese-stemt i 2004 var tak på smågris et aktuelt forslag, men det ble vraket. Det må vi forholde oss til. Vi ser på det regelverket vi har og muligheten til å lage forbedringer, sier Bartnes og legger til;

– Ber vi om et annet konsesjonsregelverk kan konsekvensen bli at vi ikke har noe konsesjonsregelverk. Det vil i hvert fall bli vurdert. Et tak på smågris er i mine øyne også svært nær en kontraktproduksjon. Som kyllingprodusent kan jeg absolutt ikke anbefale det. Et tak på smågris vil fort utvikle seg til en lukking av næringa. Vi skal huske at også grisen har en samfunnsoppgave. Den skal også bidra til landbruk i hele landet, og i dag løser grisen den oppgaven godt. Slakteriene og deres lønnsomhet landet rundt er avhengig av

stabil leveranse av gris, da storfe og sau er sesongbasert. Med kontraktproduksjon vil det bli en sentralisering. Da løser ikke lenger grisen samfunnsoppgaven sin, og makt vil bli overført fra bonde til slakterier og matvarekjeder, sier Bartnes.

FORBRUKET ØKER IKKE

Det er verdt å merke seg at forbruket av svinekjøtt ikke øker lenger. Kanskje ser vi nå starten på et fall i forbruket. Tidligere overproduksjon har blitt løst ved å skaffe seg et pusterom, for eksempel ved utkjøp av besetninger, og så etter et år eller to har forbruksveksten spist opp overproduksjon. Det kan vi ikke regne med denne gangen. Det er også en av årsakene til at en helst ikke ønsker kjøpe ut hele besetninger.

– Det er bekymringsfullt at kjøttforbruket i beste fall holder seg stabilt samtidig som vi har sterk produktivitetsvekst. Overproduksjon denne gang blir dermed mye mer alvorlig enn tidligere, sier Bartnes. Nortura ønsker å få ned purketallet fem prosent.

– Det er viktig, og det støtter bondelaget. Samtidig har vi fortsatt høy produktivitetsvekst i svinenæringa. Det er dermed alvorlig grunn til bekymring, fastslår Bartnes.

Plastplater til alle formål

Melkerom – egnet til ALLE dyreslag

Teknisk rom – upåvirket av fukt og skitt

Våtrom – enkle å holde rene/vaske

Husdyrrom – lette å bearbeide/montere

Stort utvalg av lagerførte varer i Norge – tykkelse 1,5–42 mm.

www.bergerud-gaard.no

1735 Varteig | Tlf. 918 45 004

ole@bergerud-gaard.no

Rekordstore svinekjøttlagre

Kjøttberget går i taket

Reguleringslagrene av svinekjøtt er rekordstore. Ved utgangen av uke 33 var 6300 tonn svinekjøtt frosset inn på innleide fryselagre. Lagrene er 5000 tonn større enn til samme tid i fjor.

TORE MÆLUMSÆTER

– Dette er ikke bra. Reguleringslagrene har eksplodert. Spørsmålet nå er hvordan vi kan redusere dette framover. Vi kan ikke la reguleringslagrene vokse inn i himmelen, sa direktør Ole Nikolai Skulberg i Nortura Totalmarked på et møte om svinekjøttmarkedet som Innlandets fylkeslag av Norges Bondelag og Norsvin arrangerte på Rudshøgda i august. Møtet gikk inn i en serie tilsvarende møter som er holdt rundt i landsdelene.

LEIER INNFrysING

Tidligere hadde de fleste slakterianlegg egne små frysetunneler og fryselagre for å håndtere overskuddsproduksjon. I dag er det ikke lenger slik. Teknologien og driften av slike anlegg har blitt kraftig modernisert, og derfor har det blitt vanlig å leie inn disse tjenestene fra private aktører som har spesialisert seg på innfrysing, lagring og tining.

Slike innfrysingsbedrifter finnes nå i Malvik, Trøndelag, Skudeneshavn og Haugesundsområdet, Rogaland, og Rakkestad/Fredrikstad i Østfold.

Da Svin besøkte ett av disse firmaene, Glacio i Rakkestad, hadde selskapet om lag 2000 tonn svinekjøtt innfrosset på sitt anlegg bare i Rakkestad.

TONNEVIS: Lagersjef Vidar Heen ved Glacios anlegg i Rakkestad sier at de har cirka 2000 tonn gris på lager ved dette anlegget, og et ukjent antall tonn på lageret i Fredrikstad. De har også storfe, sau og fjørfe på fryselageret. [Foto: Erling Mysen]

MÅ NED: – Dette er ikke bra. Reguleringslagrene kan ikke fortsette å vokse inn i himmelen. Vi trenger verktøy som virker på lang sikt, sier direktør Ole Nikolai Skulberg i Nortura Totalmarked. [Foto: Tore Mælumsæter]

FRA GULV TIL TAK: Grisekjøtt fra gulv til tak på Glacios lager i Rakkestad. Grisen lagres som 10 halve skrotter i plast per pall, og en pall veier cirka 400 kilo. 10 paller stables i høyden, og kjøttet lagres i minus 20 grader. [Foto: Erling Mysen]

Reguleringer – beholdning i tonn per uke 33

	2018	2017	Differanse
Slaktegris	6327	1369	4937
Storfe	1725	0	1725
Sau	1166	134	1032
Lam	129	71	58
I alt	8890	1575	7316

[kilde: Nortura Totalmarked]

Markedsbildet per uke 33/2018

	Produksjon	18/17%	Import	Salg	18/17%	Markedsbalanse
Storfe/kalv	52786	109	8678	60457	97	1007
Sau/lam	2782	70	345	4689	65	- 1562
Gris	84765	102	1085	79707	98	6143

[kilde: Nortura Totalmarked]

Utfordrer smågrisprodusentene

– Slaktegrisprodusentene har gjort jobben. Vi slakter lettere griser. Nå går utfordringen til smågrisprodusentene.

Purketallet må ned, sa Gustav Grøholt på markeds møtet i Ringsaker.

Han er organisasjonssjef i Norsvin, og tok for seg hvor mange avlspurker vi trenger med to prosent årlig effektivitetsvekst.

– Ved én prosent reduksjon i svinekjøttkonsumet vil vi ha behov for 42000 avlspurker i 2020. Hvis konsumet går ned med to prosent er behovet for avlspurker 40300 i 2020, sa Grøholt.

I 2016 ble antall avlspurker redusert med 2,3 prosent. Fortsetter dette har vi 43100 avlspurker i 2020.

– Jeg håper at nedgangen i sædsalget er en bekreftelse på at folk tar ansvar, sa Grøholt.

MYE USIKKERHET

Det knytter seg usikkerhet til flere faktorer framover. Befolkningsveksten er så liten at den ikke drar særlig mye lenger i forhold til kjøttforbruk. Det ser ut til at kjøttforbruket kan ha passert toppen, og kanskje er det til og med på vei ned. Et bilde på dette kan være TV-glimtene fra åpningen av årets Øyafestival i Oslo. Der så vi bilder av en reklameplakat fra Coop: «Coop serverer bærekraftig meny – helt uten kjøtt».

Nortura Totalsmarkeds direktør Ole Nikolai Skulberg sa blant annet at salget av ferskt svinekjøtt i dagligvaremarkedet i volum har gått ned med drøyt fire prosent de to siste åra. Indrefilét av svin hopper seg opp på reguleringslager, mens baconråstoff går unna så det suser. Siste året gikk salget av svinekjøtt ned med 2500 tonn. Slaktetilførselsindeksen er for tida 103 prosent.

MØTTE: Til tross for fint skuronnvær og viktige EM-finaler i friidrett den 9. august, tok et syttitalls svineprodusenter turen til Rudshøgda for å høre mer om regulering av svinekjøttmarkedet. Fra venstre Ole N. Skulberg, Nortura Totalmarked, Gustav Grøholt, Norsvin, og Lars Petter Bartnes, Norges Bondelag.

HVA SKJER MED GAMLE HUS?

Det bygges som kjent ikke grisehus lenger i samme tempo og omfang som før. Det store spørsmålet er hva som skjer med alle de husa som ble bygd/ombygd til løsdrift for tjue år siden hvor det er gjort lite etterpå. Hvor mange vil satse og bli med videre?

Norges Bondelags leder Lars Petter Bartnes deltok også på dette møtet, og han redegjorde for de viktigste formuleringene i vårens jordbruksavtale om reguleringen av engangspurkeproduksjon og muligheter og begrensninger når det gjelder markedsbalansering.

– Det ble slått fast i jordbruksavtalen at primærprodusenter eller deres organisasjoner kan opptre samordnet. Det betyr at vi har unntak fra konkurranselovgivningen på dette punktet. Det ble også slått fast i jordbruksmeldinga fra 2017 at «god markedstilpasning og produktivitetsutvikling er forutsetninger for inntektsdannelsen». Alle må være med i svinedugnaden om vi skal lykkes, sa Bartnes blant annet.

VERKTØY

– Prisen på svinekjøtt er, og skal fortsatt være, et hovedvirkemiddel i markedsregulering. Men vi trenger nye verktøy som kan brukes i mange år

framover. Det jobbes som kjent for å finne ordninger for å kunne kjøpe ut purker innimellom. Men vi trenger flere verktøy for å kunne «tune» markedsbalanseringen på et finere nivå. Vi trenger langvarige løsninger som er mindre preget av dramatikk og panikk, sa Skulberg.

NOTIS

Mottakspå plikt på storfekjøtt

Lite nedbør og kraftig varme har ført til grovførmangel og økt storfeslaktning. Omsetningsrådet vedtok derfor 25. juli 2018 å utvide det maksimale kvantum i 2018 for innlegging av storfekjøtt på reguleringslager fra 2500 til 5000 tonn. For tilleggskvoten ble det vedtatt å innføre mottakspå plikt for markedsregulator på storfekjøtt fra uavhengige aktører i den perioden det brukes reguleringsmidler til ekstraordinær regulering av storfekjøtt. Mottakspå plikten vil derfor ikke tre i kraft før reguleringslageret er over 2500 tonn.

Riktig fôring gir bedre klauver

Svinegenetikk i rask fremgang betyr også endring i det ernæringsmessige behovet til dyra. Større krav stilles til fôrleverandør og svineprodusent når det gjelder fôrsammensetning og riktig bruk av fôret for å sikre balansen mellom høy ytelse, god helse og dyrevelferd.

ELIN F. GJESTVANG (t.h.) OG KATHRINE LUNDE
Norgesfôr

KILDER TIL VITAMINER OG MINERALER

Vitaminer og mineraler er involvert i alle prosesser i kroppen og lagres kun i varierende grad i dyret. Grisen er derfor avhengig av et jevnt inntak gjennom fôret for å yte optimalt. Mange mineraler, og noen vitaminer, har i tillegg en øvre grense for hva som er lov å tilsette i fôret. For å sikre god produksjon og helse hos dagens fôr-effektive gris er det avgjørende at det brukes kilder til vitaminer og mineraler, hvor mest mulig av tilsatt mengde tas opp i tarmen. De tradisjonelle kildene til mineraler har vist å ha et relativt lavt optak. Dette underbygges blant annet av undersøkelser som viser at avlspurker, som har fått tradisjonelle kilder til mineraler i fôret, er tappet for mineraler i kroppen etter å ha avvent bare tre kull.

FOKUS PÅ KLAUVHELSE

Over 84% av purkene i Vest Europa har en eller flere klauvskader, og 10–15% er halte som følge av dette.

I Norge er klauvbetennelse en av de vanligste sykdomsregistreringene hos purker, og behandles ofte med antibiotika.

Klauvskader og halthet reduserer fruktbarhet og ytelse, gir høyere utrangering og påvirker dermed både dyrevelferd og produksjonsøkonomi. Purker med klauvproblemer føder i snitt færre kull før utrangering, og får færre levedefødte grisunger i kullene de får. Investeringen i ei purke er ofte ikke tilbakebetalt før etter 3–4 kull, og dårlig klauvhelse er slik sett svært negativt for produksjonsøkonomien.

FAKTORER SOM SPILLER INN

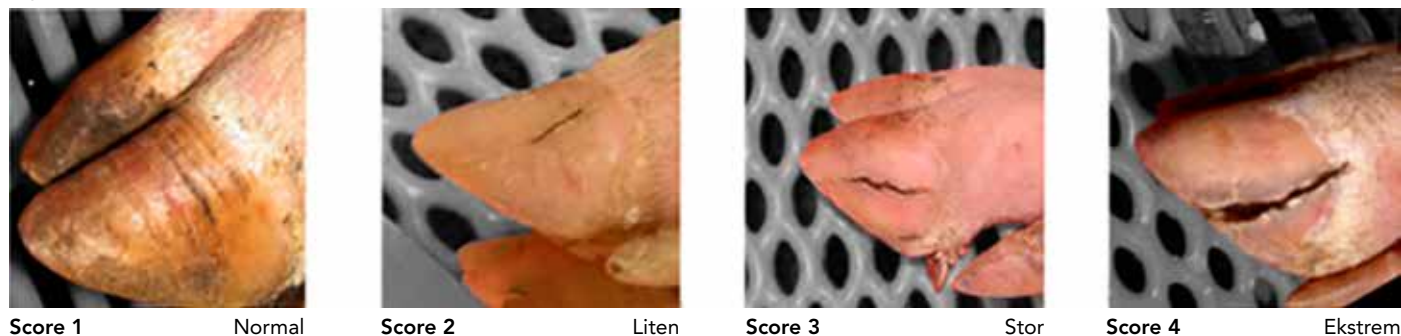
I tillegg til driftsledelse, miljø og genetik har ernæring betydning for klauvhelse ved at det påvirker hornkvaliteten. Utilstrekkelig tilførsel av aminosyrer, fettsyrer, vitaminer og mineraler gir en forstyrrelse i hornproduksjonen, og klauvvevet blir mer motakelig for kjemisk-, fysisk- og mikrobiell skade fra miljøet.

FOR LITE: For lite aminosyrer, fettsyrer, vitaminer og mineraler kan forstyrre hornproduksjonen og svekke klauvvevet.
[Foto: Tore Mælumsæter]

Figur 1

FORBEDRET KILDE TIL VITAMINER OG MINERALER – EFFEKT PÅ KLAUVHELSE

For å vurdere effekten av endret kilde til vitaminer og mineraler i praksis er det gjennomført feltforsøk med klauvscoring i to besetninger, på totalt ca 1000 purker. Første klauvscoring ble gjennomført med tradisjonelle kilder til vitaminer og mineraler i fôret. Andre og tredje klauvscoring ble gjennomført 6 og 11 måneder etter at kildene til selen, mangan, kobber, sink og vitamin D ble erstattet med kilder med høyere opptak i tarmen. Det ble ikke gjort andre endringer i fôret.

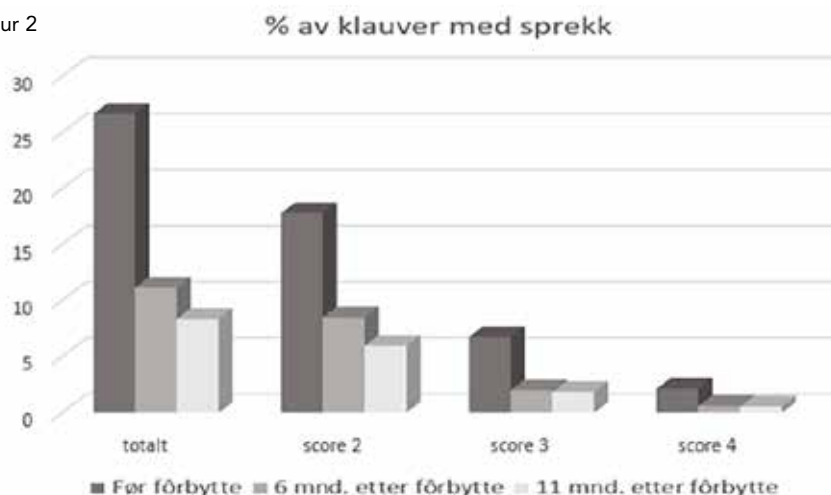
Klauvsprekkene ble vurdert på en skala fra 1 til 4, hvor 1 er normal klauv og 4 er klauv med alvorlig sprekk (Figur 1). Ved flere sprekker på samme klauv ble kun den alvorligste sprekk registrert.

Første klauvscoring viste en høy andel purker med klauvsprekker i varierende størrelse. Hele 26,7%, av klauvene hadde en sprekk. Av de 4000 klauvene som ble sjekket ble det registrert over 1000 sprekker. Seks og elleve måneder etter at kildene til vitaminer og mineraler ble byttet ut var andelen klauver med sprekk redusert til hhv. 11,1% og 8,4% (Figur 2). Fra et utgangspunkt på over 1000 registrerte sprekker var resultatet ett år etter fôrbytte i underkant av 350 sprekker.

LANSERTE NY FØRSERIE

Norske og utenlandske forsøk viser tydelig at vitaminer og mineraler har effekt på bein og klauver, og at bruk av kilder med et høyere opptak i tarmen kan være et verktøy for å sikre god produksjon og helse. Norgesfôr har derfor lansert serien Ideal Super, tilsatt nye vitamin- og mineralkilder med et dokumentert høyt opptak i tarmen.

Figur 2

FAKTA

Selen

- // Antioksidant, sentral for å opprettholde god helsestatus
- // Essensiell for immunforsvaret og god fruktbarhet
- // Bidrar i reguleringen av stoffskiftet.

Mangelsymptomer:

- // Dårlig nedgivning av melk
- // Svakfødte grisunger.
- // Ernæringsbetinget muskeldystrofi, hos dyr i rask vekst.

Sink, mangan og kobber

- // Viktig for bein- og klauvhelse
- // Essensiell for immunforsvaret
- // Påvirker reproduksjon, tilvekst og energiomsetning.

Vitamin D

- // Viktig for utvikling av et sterkt skjelett, robuste bein, og god klauv kvalitet.
- // Forbedret kilde kan også gi flere grisunger avvent og økte avvenningsvekter.

Én gris mer i Sverige

Svenske purker fikk nesten én gris til per år i 2017 enn året før. Det viser statistikk fra Winpig og Pigwin purker.

Grisföretagaren skriver at utviklingen er på rett vei, ifølge Gård & Djurhälsan.

Gjennomsnittsberegningene for smågrisproduksjonen baserer seg på resultater fra 141 besetninger med 61 643 purker.

Gjennomsnittstallet for antall produserte smågriser gikk altså i fjor opp fra 25,8 til 26,7. En av grunnene til det er at antallet levendefødte smågriser per kull har økt fra 14,0 til 14,3. I tillegg har smågrisdødeligheten sunket fra 17,1 til 16,9 prosent.

Men også i Sverige er det stor spredning mellom de beste og de dårligste. Den mest produktive fjerdedelen av produsentene produserte 29,2 smågriser per purke og år.

Grunnlaget for slaktegrisberegningene er 91 besetninger med 396 378 slaktegriser. Slaktegrisprodusentenes korrigerte tilvekst økte fra 923 gram til 941 gram per dag i gjennomsnitt. Dødeligheten sank fra 1,7 til 1,6 prosent, og klassifiseringen står stille på 58,6 prosent. Den beste fjerdedelen av produsentene har en daglig tilvekst på 1017 gram per dag. Fôrforbruket korrigert til 30 kilos innsetningsvekt og 115 kilos slaktevekt har gått ned fra 26,4 til 25,7 MJ NE per kilo tilvekst.

Danmark:

Flere smågriser og økt smågrisdødelighet

Den danske produktivitetsøkningen viste en framgang på 1,1 avvente griser per årspurke for 2017. Men smågrisdødeligheten økte også med 0,4 prosent.

Også produktivitetsøkningen for slaktegris ble bedret med 5,9 prosent, ifølge tall fra den danske effektivitetskontrollen.

Bak tallene ligger det innsamlete tall fra produsenter som bruker Agrosoft eller Cloudfarms. Produsentene har akseptert å dele sine produktivetsrapporter, som er levert direkte fra disse to programmene, eller samlet inn via lokale rådgivningsentre, samt med hjelp av Danish Crown Eierservice. 535 purkebesetninger med til sammen 423 000 årspurker, 532 smågrisbesetninger med til sammen 12,5 millioner produserte smågriser og 628 slaktegrisbesetninger med 4,6 millioner produserte slaktegriser ligger bak tallene. Dette var en anelse færre besetninger og dyr enn landsgjennomsnittet for 2016, rapporterer Seges.

Purkebesetningene avvente i gjennomsnitt 33,3 griser per årspurke, altså en framgang på 1,1 griser i forhold til 2016. Gjennomsnittlig besetningsstørrelse var 792 årspurker, og den totale

smågrisdødeligheten var 21,7 prosent, en stigning på 0,4 prosentpoeng sammenliknet med 2016. Referansen for daglig tilvekst var 453 gram, og smågrisdødeligheten var som året før på

3,1 prosent. Den daglig referansetilveksten for slaktegrisprodusentene var 961 gram, en stigning på 21 gram fra året før, og fôrutnyttningen var stabil med 2,66 FESv per kilo tilvekst.

Det blir stadig flere avvente smågriser i Danmark. Bildet er hentet fra en større dansk smågrisprodusent. Men smågrisdødeligheten øker også. [Foto: Tore Mælumsæter]

Staldren® — Et effektivt tørrdesinfeksjonsmiddel

Effektiv i grisebingene

Staldren® støver ikke, absorberer fukt og reduserer sjenerende lukt. Staldren® etser ikke. Staldren® minsker luftfuktighet. Staldren® lett å spre. Staldren® er dokumentert ikke giftig, dvs. verken hudirriterende eller helseskadelig for dyr og mennesker. Staldren® reduserer livsbetingelsene kraftig for flue- og loppelarver. Staldren® er pH-nøytralt og dermed meget skånsomt overfor omgivelsene, fremmer et giftfritt miljø. Staldren® er effektivt bakteriedrepende, og har dokumentert virkning mot f.eks. e-coli bakterier, salmonella, capylobacter, tarmbrann Type A, aspergillus og stafylokokker.

Praktisk spann til spredning av Staldren

Triple-FER er et jerntilskudd som strøs i bingen og stimulerer rodetrangen

- Triple-FER inneholder lett opptakelig jernkomponenter, diarehemmende stoffer, melkesyrebakterier og vitaminer, stimulerer opptaket av jern.
- Triple-FER strøjern erstatter anvendelsen av jerninjeksjon eller pastatildeling ved tre tildelinger pr. kull.
- Tildelingen er enkel ved at pulveret strøs på gulvet.

Strøjern til smågris

Nærmeste forhandler på www.husdyrsystemer.no

Spesialisten på effektiv og miljøvennlig håndtering av flytende husdyrgjødsell

Stripespredere, fanespredere, pumper, slanger, slangetromler, koblinger, gjødselkummer, bunnuttak, veggkraner, røredyser og propeller

Nord-Norge: Leif Kåre Halvorsen
Midt-Norge: Per Oddvar Mære
Øst-Norge: Øyvind Brandsrud
Vest-Norge: Geir Hauso

907 73 973
415 55 541
918 35 088 / Nils Gillerhaugen 905 61 477
459 69 525 / Kyrre Vastveit 982 91 850

Agromiljø AS
post@agomiljo.no

Et utbrudd av ondartet lungesjuka i slaktegrisbesetning

Artikkelen kan leses som en kommentar/et tillegg til artikkelen om ondartet lungesjuka som Jessie Kristofferesen hadde på trykk i Svin nr. 5/2018. Artikkelen baserer seg på et konkret tilfelle av utbrudd av ondartet lungesjuka som artikkelforfatteren selv har opplevd i en av sine besetninger. Artikkelen har tidligere stått på trykk i Norsk Veterinærtidsskrift.

HELGE JORDHØY
veterinær MDNV, Østre Gausdal

Besetningen har et moderne, tidsmessig slaktegrisfjøs med fire avdelinger som ble tatt i bruk i 1998. Den drives etter prinsippet alt inn – alt ut, med cirka 500 griser i hver pulje. Grisene fordeles likt på de fire avdelingene.

Eier mottok i perioden 8.–13. januar 2015 totalt 499 smågriser fra 11 forskjellige smågrisprodusenter i Mjøssregionen. Det var betydelig variasjon i størrelse på de innsatte grisene.

To til tre uker etter innsett døde 18 griser i den ene avdelingen. Forløpet var

svært akutt, idet røkter knapt hadde registrert sjukdomstegn, før grisene plutselig lå døde.

Påfølgende dag registrerte imidlertid eier/røkter at noen dyr i samme avdeling virket nedstemte. Temperaturmåling av disse viste fra 39,8–40,5°C. Enkelte griser var også tungpustet.

Det ble da iverksatt behandling av disse med Penovet® i fire dager. Andre som etter hvert viste lignende symptomer ble behandlet fortløpende. Dette så ut til å ha effekt, idet tapene i avdelingen gradvis opphørte. Cirka 75 dyr (60%) i denne avdelingen ble behandlet.

Innsatte tiltak for å hindre at smitten spredde seg til andre avdelinger til tross, dukket det likevel opp noen tilfeller i en avdeling til. Omfanget av sjukdomsutbruddet var imidlertid langt mer beskjedent her. Det ble ingen sjukdomsutbrudd i de to andre avdelingene. Det døde 21 griser i den ene avdelingen, og tre griser i den andre, totalt 24 griser (4,81%). «Epidemien» klinget av etter cirka 14 dager, og det har ikke vært sjukdomsproblemer hos griser i besetningen senere.

Ved obduksjon av en av de selvdøde grisene konkluderte Veterinærinstituttet med akutt lunge- og brysthinnebetennelse forårsaket av *Actinobacillus pleuropneumoniae* (App) serotype 8.

Utslakting av puljen ble avsluttet i uke 15. Mattilsynets registrering (USR) av sjukdomsanmerkninger for bl.a. lunge og brysthinne på angjeldende slakteri (Nortura Rudshøgda) er svært mangelfull. Dette er sørgelig svakt, da det kunne gitt verdifull informasjon for iverksetting av sjukdomsforebyggende tiltak i slaktegrisproduksjonen.

ØKENDE: «De siste fem årene har det vært et økende antall akutte utbrudd av ondartet lungesjuka her i landet», skriver artikkelforfatteren, Helge Jordhøy.

I ettertid ser en at to av de viktigste utløsende årsakene til sjukdomsutbrudd forårsaket av infeksjon med App; blanding av smågriser fra mange besetninger samt stor aldersspredning på innsatte griser så absolutt var tilstede i besetningen.

Bakterien *Actinobacillus pleuropneumoniae* finnes trolig i de fleste svinebesetninger her i landet, med unntak for SPF-besetningene (Specific Pathogen Free) som er fri for den. Smitte skjer fra dyr til dyr. Den mest aktive smitteutveksling mellom dyr skjer i hovedsak fra avvenning fram til 5–6 måneders alder. Det viktigste smitte-reservoaret er trolig purkene. Infeksjonen hos disse er oftest latent, det vil si at smittestoffet finnes hos friske griser. Dessverre har det til nå vært vanskelig å utvikle effektive vaksiner og gode saneringsmetoder mot infeksjoner med APP.

Derfor må trolig svinenæringen i overskuelig framtid leve med denne bakterien. Forebyggende tiltak på driftsmessig plan blir da de mest aktuelle virkemidlene for å forebygge sjukdommen i slaktegrisbesetninger.

Viktig her er:

- // Unngå innsett av smågriser fra mange forskjellige besetninger
- // Sett inn jevnest mulig smågriser med hensyn til alder/størrelse
- // Puljedrift etter alt inn-alt ut prinsippet
- // Optimalisert nærmiljø (unngå trekk og temperatursvingninger)
- // Riktig dyretetthet

De siste fem årene har det vært et økende antall akutte utbrudd av ondartet lungesjuka her i landet.

Det er derfor viktigere enn noen gang at de forskjellige aktører i næringen samarbeider for å begrense tapene disse fører med seg.

www.norgesfor.no

IDEAL Super

- fôrserien tilpasset superpurka

Svinegenetikk i rask framgang betyr også endring i det ernæringsmessige behovet til dyra. Større krav stilles til fôrleverandør og svineprodusent når det gjelder fôrsammensetning og riktig bruk av fôret for å opprettholde balansen mellom høy ytelse, god helse og dyrevelferd.

Norgesfôr lanserer derfor serien IDEAL Super tilpasset den høytstående purkas økte krav til fôret. For å realisere purkas høye potensiale er serien tilsatt nye vitamin- og mineraler med tilnærmet 100% opptak i tarmen. Protein- og energinivået er tilpasset de siste anbefalingene fra Topigs Norsvin.

Kontakt din lokale Norgesfôrbedrift:
www.norgesfor.no

IDEAL Super bidrar til:

- **Bedre holdbarhet** - sterke bein og gode klauver
- **God helse** - styrket immunforsvar
- **Stabil energibalanse gjennom hele syklusen**
- **Gode produksjonsresultater**
- fruktbarhet, melkeproduksjon og kulltilvekst

- **IDEAL S Drektig**
- **IDEAL S Die**
- **IDEAL S Die Ekstra**

Alltid der for deg

NORGESFÔR

Gjødselkvoter og én million billass

Husdyrgjødsel, gjødselkvoter og gjødsellogistikk er svært sentrale spørsmål i nederlandsk husdyrproduksjon. Nederland har satt tak på hvor mye gjødsel som kan produseres, og fordelt dette til omsettbare gjødselkvoter.

ERLING MYSEN
Nederland

Nederland har egne kvoter både for ku, gris og kylling.

Vi er helt øst i Nederland, bare et par hundre meter fra Tyskland. Her holder kalveprodusent Leo de Hans til. En gjødselbil har akkurat fylt opp 36 m³ med gjødsel. Den skal to timer nordover til en mottagergård.

Hver dag fylles en ny bil med gjødsel fra denne gården med kalveoppdrett. De Hans betaler ca. 200 kr per m³ for å bli kvitt gjødsla. Hvert år koster dette kalveprodusenten ca. 2,5 millioner NOK.

KOMPOSTERER

– Det svir hver eneste dag når bilen kjører ut av tunet. Vi planlegger å investere i et gjødselkomposteringsanlegg. Da blir transport av overskuddsgjødsel mye rimeligere. Men et slikt anlegg koster 10–12 millioner, opplyser de Hans.

Han har en relativt stor gård på 600 dekar, men han er veldig stor på kalveproduksjon og mangler dermed spredeareal til over 12000 m³ gjødsel.

Å mangle spredeareal er kalvebonden ikke alene om i Nederland. Årlig transporteres 32 millioner tonn eller nesten en million lastebillass møkk til gårder som ikke har husdyr. Cirka 40 prosent av denne gjødsla er fra storfe, og en tredjedel er fra griser.

FRA SØRØST TIL NORDVEST

Det normale i de fleste land er naturligvis å spre husdyrgjødsel på gården, eller i nabolaget der den produseres. Det er også mest vanlig i Nederland. Men likevel blir rundt en tredjedel av gjødsla og halvparten av fosforet ikke brukt på egne gårder eller i nabolaget.

Transporten skjer fra det husdyrtette området i sør og øst til områdene i nord og vest. Hele Nederland fungerer

som et stort gjødselmarked. Landet har satt et tak på mengde gjødsel som kan produseres totalt. Denne mengden er fordelt på gårdene med kvoter, eller produksjonsrettigheter. Samtidig er det selvsagt regler for hvor mye gjødsel som kan spres per dekar. En gård kan dermed ha gjødselkvote til å produsere mye mer gjødsel enn eiendommens areal, mens andre eiendommer ikke har rettighet til å produsere husdyrgjødsel.

150 TIL 250 KR TONNET

De som har for mye gjødsel i forhold til areal betaler fra 150 til 250 kroner tonnet for å bli kvitt gjødsla. Prisen er satt i et marked ut fra avstand til mottagersted, samt etter hva slags gjødsel du har. Svineprodusenter må betale litt mer enn storfeprodusenter.

De som mottar gjødsel får fra 30 til 100 kroner per tonn. Differansen, eller 120 til 150 kr tonnet, går til transport og mellomlagring. Det er rundt 2000 firma i Nederland som driver med virksomhet innen gjødseltransport eller gjødselforedling. Dette er et eget marked der en kan melde inn behov både for å motta eller bli kvitt gjødsel.

4 TIL 8 KG FOSFOR

Mens begrensningen i ny gjødsel forskrift i Norge trolig blir 3 kg fosfor per dekar flatt for alle (landbruksdirektorets forslag), varierer den i Nederland fra 4 til 8 kg fosfor per dekar. På nitrogen er begrensningen 25 kg N/daa (17 kg i forslag til ny forskrift i Norge). For en del, og særlig storfeprodusenter, er det i dag nitrogen som begrenser hvor mye husdyrgjødsel en kan spre.

Melkeprodusent Piet Jan Thibaudier nord i Holland er et eksempel. Han har 180 kyr, arealet er 1000 dekar og eget påsett kun 0,25 av kalvene. Han får 400 tonn for mye husdyrgjødsel på sin gård. Ikke på grunn av fosfor, men på grunn av reglene for husdyrgjødselnitrogen. Men han gjødsler fritt med nitrogen som mineralgjødsel (etter gjødselplan).

Begrensningen på fosfor har blitt stadig strengere i Nederland. Siste innstramning kom i 2017. Samtidig er det

400 TONN FOR MYE: Melkeprodusent Piet Jan Thibaudier har 400 tonn husdyrgjødsel for mye på sin gård. Årsaken er ikke fosfor, men nitrogen.

snakk om mer liberale regler for nitrogen. Gjødse Regelverket i Nederland er presist og komplisert, da både hva du dyrker og hva slags jord du har bestemmer eksakt hvor mye husdyrgjødsel du kan bruke.

Du kan for eksempel spre mer husdyrgjødsel på leirjord enn sandjord. Dette landbrukslandet tar også noe av de høyeste avlingene i hele verden. En bonde med gras tar normalt seks slåtter. Prisen for å kjøpe/leie jord er trolig også høyest i verden. Rundt 70 000 kr/dekar er prisen for jord. Jordleie koster rundt 1400 kr/dekar.

1200 KR PER SLAKTEGRIS

I tillegg til at jorda er dyr, er det også innført omsettbare kvoter på husdyrgjødsel. Alle produsenter som utvider (eller starter) med mjølkeproduksjon, gris eller fjørfe, må kjøpe gjødselkvoter til markedspris. På ammeku, sau og hest (mange hobbybruk) er det ikke slike kvoter. Gjødselkvotene er dyre, og spesielt dyre for mjølkeproduksjon. Men i mjølkeproduksjon har gjødselrettigheter erstattet kvotesystemet for melk. En gjødselrettighet for ei ku koster i dag ca. 90 000 NOK, eller ca. 10 kr per liter melk produsert i året. Gjødselkvote/rettighet for en slaktegris koster til sammenligning ca 1200 NOK. Nå er det ingen enkel sak å bygge nye fjøs/grisehus i Nederland. Det er lang saksbehandlingstid, og flere fylker gir ingen tillatelse. Også for å bygge biogassanlegg eller fabrikk for husdyrgjødsel pellets er det vanskelig å få tillatelse. Lukt er en vanlig problemstilling.

EKSPORTERER

Rundt 10 prosent av husdyrgjødsel i Nederland og nesten 30 prosent av fosforet blir ikke brukt i eget landbruk. En del gjødsel blir separert og går til eksport eller/og bruk i hagesektor/juletrær m.m. Noe fjørfegjødsel brennes i varmekraftverk, og noe blir også pelletert. Flere ønsker bygge slike anlegg.

FÅR IKKE PELLETERE: Jaap Uenk er en av mange rådgivere på husdyrgjødsel i Nederland. Uenk kjenner gjødselmarkedet i landet godt, og har også et eget selskap med husdyrgjødselomsetning. Selskapet har søkt om å bygge pelleringsanlegg for husdyrgjødsel, men etter åtte år har de ennå ikke fått endelig tillatelse.

KOSTER MILLIONER: Bonde Leo de Hans har 600 dekar dyrka areal, og fører opp over 3200 kalver i året. Kalvene slakte som rosa kjøtt, cirka 10 måneder gamle. Men De Hans får over 12 000 m³ for mye husdyrgjødsel, og må betale 2,5 millioner kroner for å bli kvitt denne gjødsel.

SKAL NORDOVER: Denne bilen er fylt opp med 36 m³ bløtgjødsel på en gård øst i Nederland, og skal to timer nordover i landet til en kornprodusent.

Halebiting: Hva kan vi lære av EUs forskere?

Norge, Finland, Sverige og Sveits er de eneste europeiske landene med absolutt forbud mot å halekupere griser. Mange land bruker halekupering for å dekke over ugunstig miljø og oppstallingsforhold i produksjonen.

TORUNN AASMUNDSTAD OG KRISTINE HOV MARTINSEN
avlsforskere Norsvin

Selv om halekupering reduserer problemet med halebiting, fjernes ikke utløsende årsaker til atferden. Forskning viser at årsakene til halebiting er de samme uavhengig av om grisen har hale eller ikke. Dette gjør at EUs forskning også er relevant for oss i Norge.

De fleste svineprodusenter har selv erfart at det å unngå eller redusere forekomsten av halebiting i grisehuset

kan være utfordrende. I Norge har svinenæringa generelt et høyt kompetansenivå, og de fleste vet at faktorer som blant annet tetthet i bingen, antall eteplasser, vanntilgang, ventilasjon, samt tilgang til sysselsettings- og rotemateriale er viktige for at grisen skal trives.

I EU er nok kunnskapsnivået på området noe lavere, og et EU-nettverk kalt «COST Action: GroupHouseNet» ble startet i 2016. Et av målene i nettverket er å gjøre forskningsresultater tilgjengelig for industrien og svineproduksjonen i EU. For Norsvin og Topigs Norsvin er det viktig å være med i nettverket for å bidra med nyttig kunnskap om svineproduksjon med lange haler. Vi ser også på nettverket som en unik arena hvor vi kan få store mengder kunnskap om halebiting som allerede eksisterer, samt å bli kjent med forskere som jobber med samme problemstilling.

TRE FOKUSOMRÅDER
Arbeidet i nettverket er delt inn i genetik, helse og utvikling. Norsvin er

naturlig nok i hovedsak involvert i arbeidsgruppen som jobber med halebiting og genetik, men bidrar også med kunnskap inn mot de andre arbeidsgruppene. Vi erfarer blant annet at vår norske modell der formidling av kunnskap gjennom Norsvinskolen, Gris I og andre fagmøter er viktige for å nå ut til svineprodusenter. Denne strukturen mangler i mange land, og mange forskere synes å være uvante med kommunikasjon mot industrien. Der har EU-forskere mye å lære av Norge og Norsvin.

STOR VARIASJON MELLOM LAND

En utfordring i nettverket er at det er stor variasjon i produksjonsmetoder, klima og driftsstyring mellom medlemslandene. Det betyr at hvordan og hva slags informasjon vi deler må være individuelt for hvert land. Det som fungerer i ett land fungerer ikke nødvendigvis i et annet. En presentasjon fra Copa Cogeca (bøndernes europeiske interesseorganisasjon) påpekte at om lag 95 prosent av alle griser i EU hale-

GODT REPRESENTERT: Europeiske møtedeltakere. Fra Norsvin møte Målfrid Narum (nr 4 fra høyre, andre/tredje rekke), Kristine Hov Martinsen (nr 9 fra høyre, andre/tredje rekke) og Torunn Aasmundstad (nr 12 fra høyre andre/tredje rekke). I tillegg møtte Andrew Janczak (nr 14 i andre/tredje rekke), Christina Maria Veit (nr 2 i første rekke fra venstre), Ruth Newberry (nr 7 fra venstre, første rekke), og Judit Bafine Vas (nr 9 fra venstre, første rekke). Alle disse er ansatt ved NMBU.

kuperes. Halekupering er en metode som aldri har vært tillatt i verken Norge eller Sverige, og vi er dermed eksempler på at det er mulig å produsere gris med intakte haler. Finland på sin side, fikk forbud mot halekupering i 2003, og har derfor måtte tilpasse seg en produksjon med lang haler i nyere tid. Dette har vært en suksesshistorie, og Finland brukes som eksempel på at det er mulig å endre produksjonen.

ÅRLIG MØTE MED INDUSTRIEN
Årlig holdes det møter med svineindustrien hvor det diskuteres og arbeides med å videreformidle forskningen på området. I juni samlet 50 mennesker seg i Izmir, Tyrkia for et slikt møte. Det var representanter fra akademia, industri, interesseorganisasjoner og rådgivere fra hele EU til stede. Møtet ble brukt til å finne nye og innovative måter å formidle kunnskap på, og begynne arbeidet med å produsere slikt materiale.

KONTAKT

Vi i Norsvin ønsker gjerne innspill på hvordan man på best mulig måte kan formidle praktisk kunnskap som du som bonde kan nyttiggjøre deg av. Har du spørsmål eller innspill du ønsker at Norsvin skal ta med seg inn i nettverket, ta kontakt med Torunn Aasmundstad eller Kristine Hov Martinsen. I tillegg finnes det mye nyttig tilgjengelig informasjon på sidene:
www.groupousenet.eu
<http://farewelldock.eu/>

COST Action GroupHouseNet

EU-finansiert nettverksprosjekt der ett av hovedmålene er å koordinere og formidle EU-forskning og utvikling relatert til halebiting hos gris. Totalt deltar 30 land i nettverket som ledes av Prof. Andrew M. Janczak ved NMBU Veterinærhøgskolen (bildet). Norsvin og Topigs Norsvin deltar som representanter for industrien i nettverket.

Andrew Janczak

NOTIS:

Nye maksimalsatser omsetningsavgift

Omsetningsrådet har kommet med tilrådninger om satser for omsetningsavgift fra andre halvår 2018. Departementet har fulgt disse tilrådingene.

Maksimalsatser for omsetningsavgift på korn og oljefrø senkes fra 8 øre per kg til 4,5 øre per kg. Faktisk omsetningsavgift for korn og oljefrø fastsettes av Omsetningsrådet i august basert på avlings- og forbrukssituasjonen.

Omsetningsavgiften på melk økes med 1 øre per liter til 6 øre per liter for andre halvår 2018.

Omsetningsavgiften er en avgift som legges på produsentenes salgsproduksjon og går inn i fondet for omsetningsavgift. Avgiften blir brukt til å fremme omsetningen gjennom finansiering av markedsregulering, faglige tiltak og opplysningsarbeid.

Omsetningsavgiftenes tak fra 1. juli 2018 blir etter dette:

Ku- og geitmelk	6 øre/liter
Kjøtt av storfe og kalv	maks 2,00 kr/kg
Kjøtt av sau og lam	maks 4,00 kr/kg
Svinekjøtt	maks 2,00 kr/kg
Egg	0,70 kr/kg
Kjøtt av kylling	28 øre/kg
Kjøtt av kalkun	28 øre/kg
Korn og oljefrø	maks. 4,5 øre/kg
Pelsdyrskinn	1,0 % av salgssummen

**BÆREDYKTIG
FJØSLØSNING
KLIMAPAVILLON**

MØT OSS PÅ AGROTEKNIKK 8. -11. NOVEMBER 2018 STAND D02-32

www.danbox-agro.com

Tlf. +47 463 55 666

DANBOX

Ingris tilvekst: Et genialt styringsverktøy

Hvorfor skal det lønne seg for deg som slaktegrisprodusent å bruke styringsverktøyet Ingris? Jo, Ingris tilvekst er et genialt verktøy for registrering og styring av resultater i din besetning.

ØYSTEIN MOEN
Fagrådgiver Norsvin

LETTVINT Å BRUKE

For de som husker den gamle tilvekstdelen, så var det nok mange som klødde seg i huet og kviet seg for å bruke programmet fordi det var altfor tungvint.

Slik er det altså ikke lenger. Nå som den nye tilvekstdelen har vært operativ i sju måneder, så har vi fått et styringsverktøy som har blitt mye enklere og selvsforklarende slik at man får ut produksjonsrapportene raskere. Du har nå et verktøy hvor du har god oversikt over hvor mye dyr du har i fjøset til enhver tid, og hva du eventuelt har av mangler og feil i registreringene. Viktige data, som innkjøp av smågris og levering av slakt, overføres dessuten automatisk fra slakteriet. Med den nye versjonen kan du bytte sømløst mellom mobil og pc, slik at du fortløpende kan registrere hendelser som skjer i fjøset slik som førinnkjøp, flytting av dyr eller avlivete dyr. På den måten er du ajour til enhver tid. Gjennom et innsett så bruker du fra 30–60 minutter på å registrere nødvendige data både underveis og for å lage en produksjonsrapport til slutt.

NY FREMSTILLING AV TALL

I tillegg utvikles det en ny type rapporter (se Svin 5/18 s.33) som vil være en supplement til den vanlige p-rapporten. De blir grafisk framstilt med kurver og figurer, og vil gi en bedre fremstilling av trender, sammenhenger og avvik i produksjonsresultatene dine. Med det nye rapport-verktøyet kan du også sammenligne resultatene dine direkte med andre grupper av produsenter, helt anonymt.

HVA MED EXCEL DA?

Mange tenker kanskje slik; "Jeg klarer jo fint å beregne dekningsbidrag, tilvekst og fôrforbruk i excel eller på papir". Ja, det går greit å beregne dette for hånd, men med en p-rapport fra Ingris så får man en større oversikt, nøyaktige beregninger og et mer helhetlig bilde av hvordan et innsett har gått. Det er ikke bare dekningsbidrag, tilvekst og fôrforbruk, men også andre nøkkeltall som kan være avgjørende for å løfte økonomien i fjøset. De kan du lese bare ved å se på en produksjonsrapport. En rapport fra Ingris er et godt grunnlag for å diskutere strategi og driftsledelse, samt videre planlegging for besetningen din i samarbeid med rådgiverne dine.

Tenk deg at du får besøk av fôrrådgiveren. Da er p-rapporten et naturlig sted å starte for å diskutere tiltak som eksempelvis å få ned fôrforbruket på bakgrunn av nøkkeltall som dere ser mot hverandre. For eksempel å se sammenheng mellom kjøttprosent, GP7-tall (spekk og muskeltykkelse) og tilvekst opp mot fôrtyper. Med slakterirådgiveren kan du kanskje diskutere hvilken utslaktingsstrategi som gir høyest dekningsbidrag i forhold til slaktevekt, kjøttprosent og helseanmerkninger. Ingris er i tillegg en god dokumentasjon av dine faktiske resultater hvis det skulle dukke opp en forsikrings sak eller en reklamasjon. Da kan du vise til tidligere resultater.

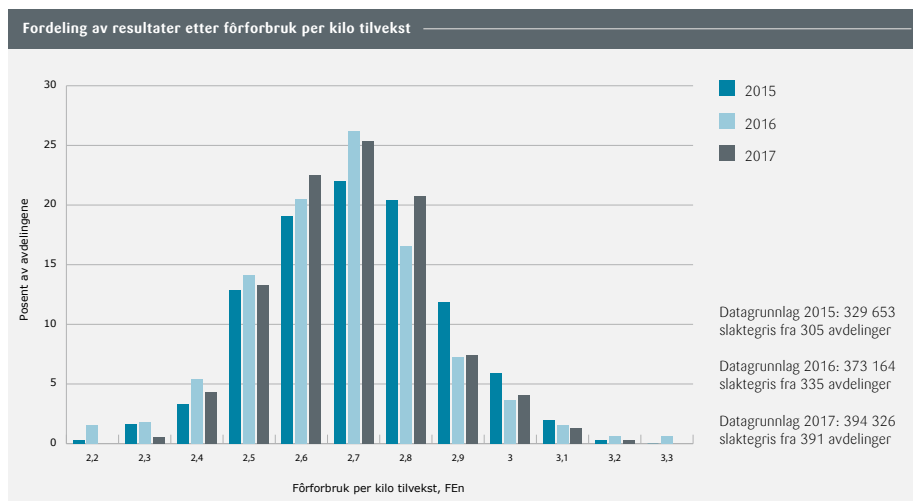
SE UTVIKLING OVER TID

Som produsent må det jo også være motiverende å konkurrere med seg selv ved å få til bedre og bedre resultater, nettopp ved å se tilbake på tidligere p-rapporter og å ha noe å jobbe mot. Ja, kanskje du blir så god at du rykker opp på topp 10 lista på Ingris.

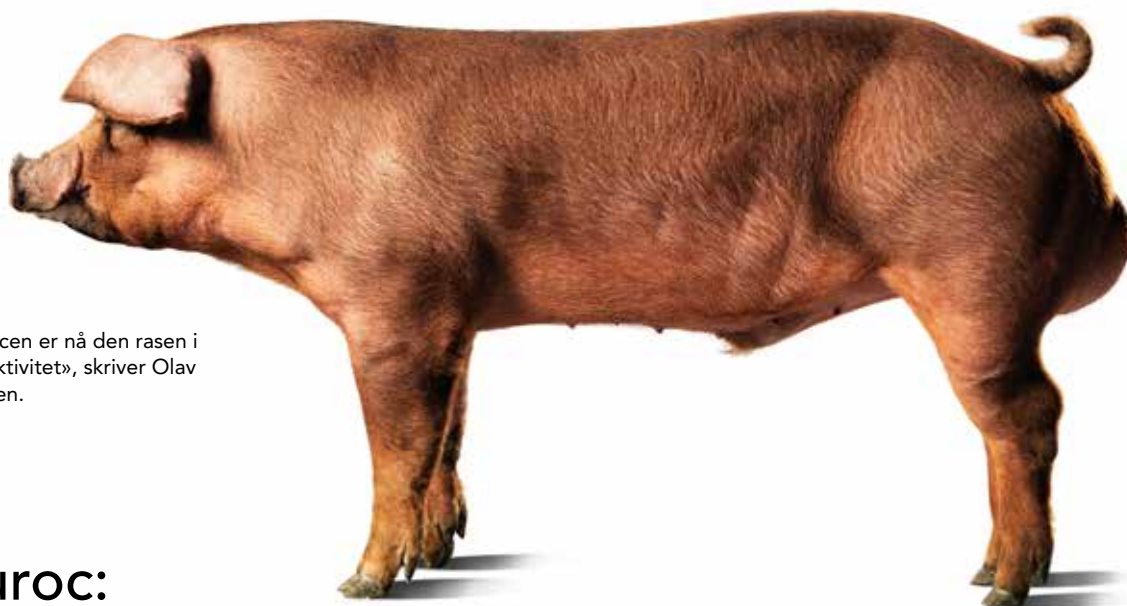
Det er bare å ringe brukerstøtte på Ingris (977 51 725), eller send en e-post til support@in-gris.no hvis du trenger hjelp til å komme i gang. Tilvekstdelen har som sagt blitt enkel og selvsforklarende å bruke.

ET REGNEEKSEMPEL

Under ser du en fordeling av fôrforbruk fra Ingris' årsstatistikk. Den beste tredjedelen ligger fra 2,3–2,6 FEn per kilo tilvekst, mens den dårligste tredjedelen ligger på 2,8–3,2 FEn. Så hvor ligger du på skalaen? Har du et bevisst forhold til besetningens fôrforbruk? Som alle vet er fôrkostnaden en stor del av kostnadene. Hvis man du et ønske om høyere dekningsbidrag har du bedre utbytte av å fokusere på fôrforbruket enn å fokusere på kjøttprosenten eller smågriskostnaden. Si at du er en produsent som ligger midt på treet og har 2,7 i fôrforbruk. En reduksjon på 0,1 FEn per kg tilvekst tilsvarer 30 kr. i pluss på dekningsbidraget. Hvis du greier å redusere fôrforbruket ned til 2,5, vil du altså gå 60 kr. i pluss. Ganger du de 60 kronene med 2100 slaktegris så blir det 126 000 kr ekstra i dekningsbidraget.

BEST: «Den norske durocen er nå den rasen i Norge med best føreffektivitet», skriver Olav Eik-Nes i denne artikkelen.

Norsk duroc: På vei mot verdenstoppen

Norsvin Duroc kan de siste årene vise til en historisk stor avlsframgang for produksjonsegenskaper som føreffektivitet, tilvekst og slaktekvalitet.

Norsvin Duroc er nå den rasen i Norge med best føreffektivitet.

OLAV EIK NES
administrerende direktør Norsvin

Dette kommer som følge av større vekt og fokus på disse egenskapene i avlsmålet, ved utvalg av avlsdyr ute hos den enkelte avlsbesetning og ved rånere til semin. Gjennomsnitt fôrforbruk fra 40 til 120 kg for rånene som ble satt inn i semin i 2017 er 2,03 kg/kg tilvekst. Sammenlignet med andre raser er tallene for Norsvin Duroc imponerende. De fleste tester sine raser i intervaller opp til 100 kg, og fôrutnyttningen går ned med økende vekt. For tilvekst var gjennomsnittlig daglig tilvekst på 1140 gram for de duroc-rånene som ble satt inn i semin.

På bare tre år er fôrforbruket hos Norsvin Duroc redusert med 0,11 kg fôr per kg. tilvekst. Dersom du har duroc som farrase kan du forvente at tre års avlsframgang har bidratt til en kostnadsreduksjon på 18 kr per gris, samtidig som framføringstida er redusert

med tre dager både i smågris- og slaktegrisperioden. Dette gir blant annet verdi gjennom mindre arbeid og bedre helse/miljø som følge av mer tid til renhold og opptørking mellom innsettene.

I 2017 signerte Norsk Duroc AS og Topigs Norsvin en avtale om distribusjon av Norsvin Duroc i internasjonale markeder. Den genetiske utviklingen som er vist de siste årene var avgjørende for at Norsvin Duroc ble valgt. For Norsvin Duroc betyr avtalen økt framtidig satsning.

VISES RESULTATENE I PRAKSIS?
Mange spør om avlsframgangen kommer til syne i bruksbesetningene. De siste årene har vi sett en god framgang i produksjonsegenskaper blant de som registrerer i Ingris, både i smågris- og slaktegrisperioden. Vi ser en forbedring av både tilvekst og fôrforbruk i tråd med den avlsmessige endringen. Sammenlignet med andre farraser er det duroc som kommer aller best ut på føreffektivitet.

De beste besetningene i Ingris 2017 viser at duroc som farrase har et svært høyt potensiale. Beste besetningseier i smågrisperioden, Håvard Ringnes, har et gjennomsnittlig fôrforbruk på 1,54 FEn per kg tilvekst. Tilveksten er på hele 653 gram per dag og dødeligheten på bare 0,2 %. Dette er en SPF-besetning, og hakk i hæl i Ingris-toppen følger Johan Fredrik Thesen som

har en besetning med konvensjonell helsestatus. På slaktegristoppen ser vi at besetninger med duroc som farrase oppnår et fôrforbruk ned mot 2,3 FEn per kg. Tilvekst, og tilvekst på over 1200 gram per dag.

En høy genetisk framgang for tilvekst og fôrforbruk setter store krav til fôr sammensetningen, og fôret må stadig endres slik at grisen får tilført de næringsstoffene den trenger for å ha god utvikling, helse og trivsel. Hvis fôret ikke er optimalt, greier man ikke å ta ut det høye potensialet som ligger i dagens genetik.

DRA LASSET SAMMEN

Det er et udiskutabelt faktum at Norsvin Landsvin i kombinasjon med Topigs Norsvin Z-line gir verdens beste hybridpurke (TN70). Det verdensledende landsvinet er et resultat av 60 år med målrettet avlsarbeid basert på samvirketanken. I 2017 ble endelig Norsvin Duroc tilgjengelig for alle slaktegrisprodusenter i Norge. Dette, kombinert med et økende internasjonalt marked, gir rom for økt satsning på duroc som felles farrase i Norge. I tillegg til å bidra økonomisk, vil erfaring fra internasjonale markeder gi nyttige tilbakemeldinger som igjen vil komme den norske bonden til gode. Som for landsvinet er det norske avlsbesetninger som er bærebjelken i arbeidet. Hvis vi drar lasset sammen kan vi utvikle en farrase skreddersydd for norske svinereprodusenter.

Kapasitet og puljedrift: Tilpassinger gir resultat på bunnlinja

Antall bedekninger og smågriser må tilpasses kapasiteten i grisehuset, eller omvendt, om det ikke skal gå utover kvaliteten på grisene og fortjenesten i svineproduksjonen.

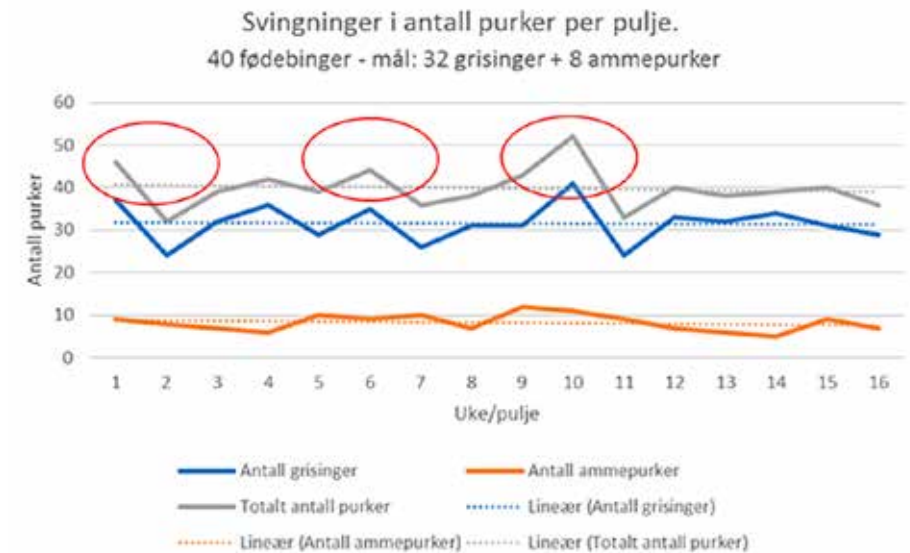
SOLVEIG KONGSRUD,
fagavdelingen Norsvin

Fremtidssikring av smågrisproduksjon var tema på et purkeseminar som Seges arrangerte i Frederica i Danmark. Selv om dansk svineproduksjon på mange måter er svært forskjellig fra den norske, har vi også en del felles trekk og utfordringer.

I flere innlegg fikk vi høre at smågrisproduksjonen løpende må tilpasses når produktiviteten stiger. Uten tilpassinger i hus, systemer eller produksjonsomfang, oppstår det flaskehals som påvirker arbeidsrutiner, kvaliteten på smågrisen og bunnlinja negativt. Løsningen er ikke lik for alle produsenter. Her forsøker jeg å viderefremde momenter jeg tror er mest aktuelle under norske forhold.

ER PRODUKSJONSANLEGGET DITT FREMTIDSSIKRET?

Svinerådgiver Preben Høj fra Landbo Nord åpnet med å stille spørsmål om du ville kjøpe dine egne avvenningsgriser, hva du ville gi for dem, og om du kun skulle tjene penger på smågrisavdelingen. Det er kanskje et spørsmål alle smågrisprodusenter bør stille seg fra tid til annen for å sikre at kvaliteten på smågrisen er slik den bør være. Avvenningsvekten per gris påvirkes

Figur 1: Svingninger i antall purker per pulje. I periodene markert med rødt er det flere purker enn det er plass til i fødeavdelingen.

naturlig nok mye av alder ved avvenning. Under danske forhold regner de med at vekta per gris stiger med 1,5 kg til 6,7 kg når avvenningsalderen øker fra tre til fire uker. I en undersøkelse med 9000 griser i forbindelse med prosjektet «Pattegrisliv» fant de at det var stor og uheldig sammenheng mellom lav avvenningsvekt og høy dødelighet i smågrisavdelingen. I gjennomsnitt var det ca. tre prosentpoeng større sjanse for at en gris på under 5,6 kg dør i smågrisavdelingen enn en som veier mer enn 7,5 kg ved avvenning.

Høj viste et eksempel på verdien av dårlig smågrisproduksjon i en dansk besetning med 2000 årspurker og produksjon av 74 000 smågriser per år (tabell). Konklusjonen på eksemplet er at besetningen har en innbilt inntjening på alle de 2000 purkene, mens det i virkeligheten er 400 av dem som ikke har inntjening. Størst mulig er ikke

nødvendigvis det beste. Inntjeningen med 1600 årspurker med gode resultater er den samme som med 2000 årspurker når det er mye galt i produksjonen. Det ville vært mindre arbeid og mye morsommere med færre purker og bedre resultater.

Danskene har utfordringer med enormt mange levendefødte, og purker som ikke har spener og melkeproduksjon nok til å ta seg av alle disse selv. Det er utstrakt bruk av ammeperker (38 prosent). Disse ammeperkene skal også ha plass i fødebinger, og derfor blir det ofte mangel på fødebinger. Mange flyttinger av spedgriser i dietida fører også til fallende avvenningsvekter ned til 7 kilo. Ulike løsninger for å få flere tilgjengelige fødebinger ble diskutert.

VARIASJON I PULJESTØRRELSER – HVA BETYR DET FOR SPREDNING I ALDER OG VEKT?

Kirsten Kyndesen, svineproduksjonsrådgiver i Bornholms Landbrug, fortalte hvilken effekt vi får i produksjonen når det er svingninger i antall purker og smågris mellom puljene. Hun viste et eksempel med 40 fødebinger per pulje der målet for produksjonen er 32 grisinger og 8 ammeperker per pulje (figur 1).

Produksjonsfaktor	Tilsvarer inntjening på
Økt fôrforbruk hos smågris, +0,1 FE/kg tilvekst	= 100 årspurker
Økt fôrpris, + 10øre/FE	= 55 årspurker
Økt dødelighet hos smågris, + 2% dødelighet	= 90 årspurker
Redusert salgsvekt (tilvekst), - 2 kg vekt ved salg	= 50 årspurker
Redusert pristillegg, - 1 EURO i tillegg	= 95 årspurker
Hvis alt er galt (sum for alle endringer ovenfor)	= 400 årspurker

Gjennomsnittlig kan det være 32 grisinger per pulje, men om vi ser på pulje for pulje er det store forskjeller i antall kull. Det blir utfordringer når det svinger mellom 41 og 21 grisinger. I flere puljer i året er antall purker i fødeavdelingen langt høyere enn de 40 tilgjengelige fødebingene (røde markeringer). Resultatet er stor variasjon i alder ved avvenning hos grisungene, og at mange av dem avvennes alt for unge (figur 2). Det blir en utfordring å håndtere disse minste grisungene optimalt. Danskene regner med at en gris fram mot avvenning har en tilvekst på 200–250 gram per dag. Når en innen pulja har en variasjon i alder ved avvenning opp mot to uker blir det stor forskjell både i størrelse, utvikling og robusthet hos de avvente grisene.

Når det er stor variasjon i antall purker og kull i fødeavdelingen, blir det også store svingninger i antall smågriser som kommer til smågrisavdelingen fra pulje til pulje. Med svingninger på 200 smågriser mellom puljer blir det perioder med svært høyt belegg (figur 3). Hvor gode blir produksjonsresultatene og dyrevelferden i smågrisavdelingen når det til stadig er 50–100 flere avvente griser enn de 520 som avdelingen er dimensjonert for? Stor variasjon i puljestørrelse skaper utfordringer i forbindelse med seksjonering og belegningsgrad i smågrisavdelingen, samt ved håndtering av de minste grisene, fôrskifter, dødelighet og kvalitet på smågris ved salg.

ENSARTETE PULJER

Løsningen på dette er ensartede puljer ved bedekning. Du må ha god styring ved bedekning. God synkronisering av

ungpurker som skal inn i puljene slik at disse bedekkes, og dermed griser, så nær de gamle purkene som mulig. Målet for total antall bedekte purker i pulja skal holdes. Fyll opp med det antall ungpurker som trengs for at pulja har det riktig antall purker. Du skal STOPPE bedekningen når pulja er full. Det anbefales å slakte overskuddspurker etter drektighetsundersøkelse, slik at det ikke er flere drektige purker enn det er plass til i fødeavdelingen og påfølgende antall smågris i smågrisavdelingen.

HVA BETYR TILPASSINGER FOR DEG?

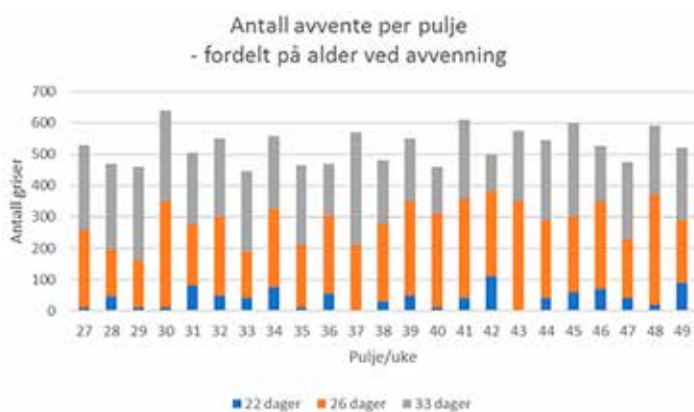
Seniorkonsulent Michael Groes Christiansen i SEGES mente at en fremtidsriktig smågrisproduksjon kjennetegnes ved at det er mange fødebinger per årspurke til å begynne med, og mange små seksjoner i både føde- og smågrisavdeling. Han mener også at det er et paradigmeskift i produksjonen med endring fra lik vekt til fokus på lik alder ved avvenning. Smågrisproduksjonen har en utvikling med stadig flere levendefødte og avvente griser. Dette kan skape kapasitetsutfordringer dersom vi kjører produksjonen på samme måte som før. Vi kan gjøre endringer i produksjonen ved å redimensjonere anlegg (øke kapasiteten), eller gjøre tilpassinger innenfor de eksisterende rammer. Innenfor de eksisterende rammene er reduksjon i purketallet en anbefalt og god løsning. Den årlige avlsframgangen gir stadig flere avvente per årspurke, ca. 0,5 i gjennomsnitt per år.

Christiansens viste et eksempel med 1000 purker. Her blir det ca. 500 flere smågriser i året (+ 1,5%). Hvor mye av

dette kan du føre fram i egen slaktegrisproduksjon eller omsette gjennom faste avtaler med slaktegrisprodusenter? De regner med at de siste produserte grisene som må selges på spotmarkedet har en lavere pris, og at disse marginale grisene derfor ikke er økonomisk optimale. Det ble vist et eksempel der en besetning tapte 85.000 kr på bunnlinja ved å produsere de siste sju prosentene av smågrisene.

NÅR KAPASITETEN ER GITT

De fleste svineprodusenter har en gitt kapasitet i smågrisavdelingen og må tilpasse antall purker etter dette. Har smågrisavdelingen eksempelvis en kapasitet på 693 griser per pulje, ønsker vi helst omtrent det samme antall avvente griser per pulje. Avvenner vi 13 griser per kull trengs det 53 purker for å produsere disse smågrisene. Dersom vi avvenner 14 griser per kull produserer vi det ønskede antall smågriser på 50 purker i pulja. I dette eksemplet trenger vi altså tre færre purker per pulje når kullstørrelsen øker fra 13 til 14 avvente. Den årlige produktivitetsøkningen gjør at vi stadig trenger færre purker for å nå produksjonskapasiteten /produksjonstaket. I et gitt anlegg må det derfor bli stadig flere tomme drektighetsplasser og fødebinger. Det konkluderes med at tilpasning koster litt penger, både når man går ned eller opp i purketall, eller investerer i for eksempel melkeanlegg. Før eller siden når alle svineprodusenter produksjonstaket, og det blir nødvendig med en nedgang i purketallet inntil en eventuell ny redimensjonering.

Figur 2: Antall avvente griser per pulje fordelt på alder ved avvenning

Figur 3: Antall avvente griser per pulje – variasjon i antall og plassmangel

Pigg – ny avvenningsblanding

En smidig overgang fra dieperioden til smågrisperioden reduserer forekomsten av diaré og behovet for behandling.

ANNE STINE EKKER
Felleskjøpet Fôrutvikling AS

Felleskjøpet lanserer ei ny avvenningsblanding som styrker smågrisens immunforsvar gjennom bedre tarmhelse. Flere produsenter som har hatt store utfordringer rundt avvenning, har testet denne blandinga og opplevd svært god effekt.

Den nye blandinga skal bare brukes fram til rundt to uker etter avvenning, slik at vanlig smågrisfôr brukes gjennom resten av smågrisperioden.

Under deler vi tre hovedprinsipper som vi har hatt fokus på i utviklingen av dette avvenningsfôret.

Hindre overskudd av næringsstoffer som gir gode vekstvilkår for bakterier

Når overskudd av næringsstoffer passerer gjennom dyras fordøyelse uten å bli absorbert, får ugunstige bakterier gode vekstvilkår. For å hindre overskudd av ufordøyd protein har vi i

Format Pigg både redusert mengden protein og valgt proteinråvarer med svært god fordøyelighet.

Ung gris har et stort potensiale for tilvekst, og generelt er proteinnivået høgt i smågrisfôr. I besetninger der avvenningsdiaré er en utfordring handler det imidlertid ikke først og fremst om tilvekst i de to første ukene etter avvenning, men om en skånsom overgang som sikrer tarmhelse og slik legger et godt grunnlag for vekst i ukene som følger.

Riktig valg av fiberkilde er også et sentralt element i denne blandinga, og igjen handler det om å redusere mengden substrat for bakterievekst. Ufordøyelig fiber passerer gjennom fordøyelsessystemet, bidrar til økt fôropptak og en mer velfungerende tarm.

Sikre surt miljø i magen slik at proteinfordøyelsen settes i gang

Nylig advent smågris har ikke stor nok utskillelse av saltsyre til å opprettholde lav pH i magen. Lav pH er nødvendig for å aktivere de enzymene som bryter ned protein. Lav pH i magen hindrer også bakterier i å forflytte seg fra magen og over i tynntarmen. Format Pigg har en sammensetning som bidrar til å senke pH i magen.

Tarmen er kroppens aller viktigste immunorgan, og dersom vi sørger for at smågrisene har en velfungerende tarm, betyr det god fôrutnytting, mindre diaré og mindre behov for behandling.

Ta vare på tarmveggen slik at næringsstoffer kan absorberes, mens uønskede stoffer ikke får passere

Et kontinuerlig inntak av fôr er nødvendig for å opprettholde tarmveggenes funksjon. Opphold i fôrintak er svært uheldig, og øker umiddelbart risikoen for diaré. Så selv om overskudd av næringsstoffer skal unngås, er det viktig at tarmcellene hele tiden har noe å jobbe med. Å sikre at alle smågrisene har et godt fôropptak på avvenningsdagen er derfor svært viktig. Forsøk har vist at et fôropptak på 200 g avvenningsdagen reduserer risikoen for diaré.

Noen mikromineraler har i store doser god effekt mot avvenningsdiaré. I den nye avvenningsblandinga har vi tatt i bruk mineralkilder som selv i lave doser beskytter tarmcellene effektivt. Sammen med de andre tiltakene i denne blandinga, vil man kunne redusere behovet for medisinsk behandling betydelig.

LØNNSOM FOREBYGGING

Gode løsninger i forbindelse med avvenning av smågris er både god dyrevelferd og god økonomi. Forebygging er mer lønnsomt enn behandling, og mindre behov for bruk av medisinsk sinkbehandling eller antibiotika er viktig både av hensyn til miljøutslipp og fare for resistens. Med Format Pigg har vi gjort vårt beste for at smågrisen skal oppleve en smidig overgang fra dieperiode til smågrisperiode. Som smågrisprodusent må også du gjøre ditt beste for å sikre god hygiene og lavere smitterisiko.

LØNNER SEG: Forebygging er mer lønnsomt enn behandling. En smidig overgang fra dieperioden til smågrisperioden kan redusere problemer og behandlingsbehov.

Ombygging av eksisterende våtfôringsanlegg

Vi tilbyr ombygging av eksisterende våtfôringsanlegg til Big Dutchman-anlegg

Big Dutchman våtfôringsanlegg
– et robust og velfungerende anlegg med praktiske løsninger.

Big Dutchman restløs våtfôring
Vann i rørstreng mellom utfôringer gir bedre fôrkvalitet. Ingen gjæring av restmengder i rørstreng. Mindre tap av aminosyrer som igjen gir lavere fôrforbruk/bedre tilvekst og økt dekningsbidrag.

 www.fjossystemer.no

FJØSSYSTEMER
Bonden og dyrenes førstevalg

Øst
2634 Fåvang
Tlf. 61 28 35 00
ost@fjossystemer.no

Sør
3178 Våle
Tlf. 33 30 69 61
sor@fjossystemer.no

Vest
4365 Nærbø
Tlf. 51 43 39 60
vest@fjossystemer.no

Nordvest
6770 Nordfjordeid
Tlf. 57 86 25 05
nordvest@fjossystemer.no

Midt
7473 Trondheim
Tlf. 72 89 41 00
midt@fjossystemer.no

Bygg
2634 Fåvang
Tlf. 61 28 35 00
bygg@fjossystemer.no

MAURITZ AARSKOG
advokat og partner i Østby Aarskog
Advokatfirma AS.

//JUSSPALTEN//

Kort om gjerdehold

Gjerdehold er et klassisk diskusjonstema. Det reiser mange spørsmål og problemstillinger. I det følgende skal jeg omtale enkelte av de problemstillingene som oppfattes å være praktiske for eiere av landbrukseiendommer.

Spørsmålet oppstår særlig der eier av en eiendom ikke har beitedyr, mens eier av en naboeiendom starter opp med beitedyr og derfor ønsker å få satt opp et gjerde mellom de to naboeiendommene. Typisk blir det da spørsmål om også eier av eiendommen uten beitedyr, som f.eks. driver med produksjon av korn og skog, er forpliktet til å inndekke kostnader til oppføring av dette gjerdet.

For å kunne ta stilling til spørsmålet må naboeiene først avklare om det fra gammelt av eksisterer en gjerdeordning mellom eiendommene. Slik ordning kan for eksempel være etablert ved kjøpekontrakt, skylddelingsforretning, utskiftning, jordskifteavgjørelse, eller ved et rettsforhold som har festnet seg over lang tid.

Dersom det foreligger en slik gjerdeordning fra gammelt av, så gjelder den fortsatt inntil det eventuelt kommer på plass en ny gjerdeordning. I så fall må naboeiene forsøke å løse saken ut fra den gamle gjerdeordningen. Dersom det ikke foreligger noen slik ordning fra gammelt av, står naboeiene fritt til å avtale nærmere hvordan forpliktelsene med å føre opp gjerde og fordeling av tilhørende kostnader skal foretas.

I den forbindelse vil det være naturlig å se hen til hvordan dette er regulert i grannegjerdelova fra 1961. Utgangspunktet i lovens § 7 er felles gjerdeplikt. Det vil si at den som ønsker å sette opp gjerde kan kreve at også naboen deltar. Dette forutsetter imidlertid at gjerdet er til nytte for begge eiendommene, og det er klart at den samlede nytten av gjerdet overstiger kostnadene.

Etter lovens hovedregel er det altså slik at også eier av eiendom som har minimal nytte av gjerdet blir pålagt gjerdeplikt dersom den samlede nytten for begge eiendommene overstiger kostnadene. Det er forutsatt i forarbeidene at det i de fleste tilfeller er slik at også den som ikke har husdyr har en viss nytte av et gjerdehold.

Vurderingen av om det foreligger gjerdeplikt gjøres konkret. Dersom det blir konkludert med at det foreligger gjerdeplikt, så er hovedregelen i lovens § 8 at hver av partene dekker halvparten av kostnadene. Dette kan oppleves urimelig i mange tilfeller. Derfor åpner denne bestemmelsen for man kan gå til jordskifteretten for å få fastsatte en annen kostnadsfordeling basert på den enkeltes nytteverdi av gjerdeholdet.

Videre oppstår spørsmålet om gjerdeplikt ofte der det foreligger gamle gjerder som bare den ene naboen har interesse i å vedlikeholde. En typisk situasjon er at den ene naboen har lagt ned husdyrholdet på gården.

Gjerdeplikten påhviler grunneieren. Denne plikten blir man ikke fri fra ved å legge ned driften på gården. Dersom denne naboen ikke gjerder kan naboen med husdyr for eksempel gå til Namsmannen for å få fullmakt til å reise gjerde eller vedlikeholde gjerde for naboen's kostnad.

Piggtrådgjerder reiser ofte spørsmål. En typisk situasjon er at man overtar en eiendom med en del gamle piggtrådgjerder. Hvilke plikter har man da? Utgangspunktet er at det i dag ikke kan settes opp piggtrådgjerder for å regulere dyrs ferdsel. Dette følger av dyrevelferdsloven § 15 (1). Denne plikten gjelder dels også for vedlikehold av eldre gjerder ved at man ved utskifting av gjerdestråd ikke kan sette på ny piggtråd. I tillegg følger det av grannegjerdelova § 3 at gjerder skal vedlikeholdes slik at det ikke er farlig for folk eller husdyr, og videre følger det av samme lovs § 5 at man plikter å fjerne slike gjerder dersom gjerdene ikke blir vedlikeholdt. Overtredelse av slike plikter som angitt i disse lovene kan medføre sanksjoner, herunder straff.

Fôrskår

Praktisk krybbe til yoghurt.
Enkel å gjøre ren.

AGRO
TEKNIKK 2018

Vi er der!
8.-11. november

Nuklo-spray yoghurt

- Høyere tørrstoffopptak fra dag 1
- Flere avvente grisunger pr. kull
- Større fravenningsvekt
- Lettere overgang fra melk til tørt fôr
- Melkeråstoff levert av TINE

Nuklo-spray spegrismelk

- Flere som overlever! Sprayfo fremmer en aktiv immunitet. Bedrer fôropptaket
- og øker fravenningsvekten
- Melkeråstoff levert av TINE

Pig-Star aroma

Med rustfritt kjede.
Aktiviserer grisene.

Klimabokser for rånesæd

Praktiske bokser. Innstilt på 17°, kan justeres.

30 ltr - 75 tuber.

48 ltr - 90 tuber.

Triple-FER er et jerntilskudd som strøs i bingen og stimulerer rodetrangen

- Triple-FER inneholder lett opptakelig jernkomponenter, diarehemmende stoffer, melkesyrebakterier og vitaminer, stimulerer opptaket av jern.
- Triple-FER strøjern erstatter anvendelsen av jerninjeksjon eller pastatildeling ved tre tildelinger pr. kull.
- Tildelingen er enkel ved at pulveret strøs på gulvet.

Strøjern til smågris

Kadavervogn

Rustfritt stål.

Nå med to styrehjul som gir stabil håndtering av kadaver.

Vognens bredde 45 cm.

SIDE 27		www.agromiljo.no Tlf. 51 71 20 20 post@agromiljo.no	Lagring og spreiring av husdyrgjødsel er vårt fagområde. – Effektiv og miljøvennlig gjødselhåndtering.
SIDE 21		www.bergerud-gaard.no ole@bergerud-gaard.no Tlf. 91 84 50 04	Plastplater til alle formål.
SIDE 33		www.danbox-agro.com salg@danbox-group.com Tlf. +47 463 55 666	Med klimapaviljonger får du kvalitetsbygg – en økonomisk og attraktiv totallossning. Vi leverer plastplater til alle formål. Ta kontakt for et uforpliktende tilbud.
SIDE 17		eurotier.com marit@int-messe.no Tlf. 63 99 07 99	Verdens ledende messe for profesjonelt dyrehold 13.–16. november 2018, Hannover, Tyskland
BAKSIDEN		www.felleskjopet.no Felleskjøpet Agri Tlf. 72 50 50 50 www.fkra.no FK Rogaland Agder Tlf. 51 88 70 00	Felleskjøpet er hovedleverandør av driftsmidler til Norsk landbruk. Våre viktigste produktområder er korn, kraftfôr, plantekultur, maskin, butikkvarer, innendørsmekanisering og faglig kompetanse.
		www.fiska.no post@fiska.no Tlf. 51 74 33 00	Norges største private leverandør av kraftfôr med sterkt fokus på kostnadseffektiv drift og bondens lønnsomhet.
SIDE 19/39		www.fjossystemer.no Øst, Fåvang Tlf. 61 28 35 00 Sør, Våle Tlf. 33 30 69 61 Vest, Nærbø Tlf. 51 43 39 60 Midt-Norge, Heimdal Tlf. 72 89 41 00	TOTALLEVERANDØREN av komplette løsninger for landbruket. Våre fagkonsulenter skreddersyr løsninger tilpasset ditt behov! – Ta kontakt for prosjektering og tilbud.
		www.furuseth.no furuseth@furuseth.no Tlf. 63 97 70 10	Vi legger vilkårene til rette for et godt samarbeid!
SIDE 27/41		www.husdyrsystemer.no post@husdyrsystemer.no Tlf. 38 11 81 00	Mambo grisemor og automix. Melkeerstatning og startfôr. Innredning, utgjødsling og ventilasjon.
		www.if.no/landbruk Tlf. 815 11 526	If har hjulpet bønder med landbruksforsikring i mange år. Ta kontakt med en av våre erfarne medarbeidere over hele landet.
SIDE 14		post@link-flooring.no Tlf. 45 24 48 85	Løsemiddelfri spesial-epoxybelegg for fjøs.
		www.norsk-slakt.no per-arne.nesjan@norsk-slakt.no Tlf. 74 08 37 00	Ønsker mer gris! Vi har svært konkurransedyktige betingelser!
SIDE 2		http://medlem.nortura.no Tlf. 03070	Ditt eget selskap!
SIDE 29		www.norgesfor.no post@norgesfor.no Tlf. 22 40 07 00	Kraftfôr til alle dyreslag, såvarer, korn, gjødsel, plantevern og butikkvarer. Faglig kompetanse.
SIDE 3		www.norsvin.no norsvin@norsvin.no Tlf. 625 10 100	
		www.prima.as post@prima.as Tlf. 51 79 86 00	Prima Jæren er opptatt av jærsk og norsk landbruk og har vært pådriver for å maksimere inntekten til bonden i Norges matfat.
SIDE 7		www.reime.no postagri@reime.no Tlf. 51 79 19 00	Landets største produsent av innredninger og rekvisita til husdyrrom. Tilbyr også utstyr for gjødselbehandling.
SIDE 14		www.sorboen.no post@sorboen.no Tlf. 97 56 22 68	Sørboen Landbruksprodukter har 40-års erfaring med produksjon av utstyr til norske fjøs.

EU-vedtak kan ødelegge svensk dyrehelse

Sverige frykter at nye alvorlige husdyrsykdommer kan komme inn i landet. EU skal nemlig beslutte hvilke dyresykdommer som landene har rett til å kreve prøvetaking for ved handel.

Forslaget som nå diskuteres kan bety at Sverige ikke lenger får kreve prøvetaking for PRRS og paratuberkulose ved innførsel eller import av dyr.

Både LRF, Sveriges Veterinärförbund, Sveriges Nötköttproducenter, Sveriges Grisföretagare og Gård & Djurhälsan ser det som et stort problem at slike alvorlige sykdommer kan etablere seg i landet ved svakere grensekontroll.

– Om vi får inn PRRS og paratuberkulose blant svenske dyr vil det bety kraftig økning av husdyrs lidelser samt økt antibiotikaforbruk. Det er sykdommer som er umulige å utrydde når de først har fått fotfeste. Forslaget strider helt imot den svenske regjeringens næringsmiddelstrategi og visjon for 2030, sier Åsa Odell, styreleder i LRF Köttdelegasjon ifølge Jordbruksaktuelt.

Hun ser med stor uro på at den svenske landsbygdminister Sven-Erik Bucht har sagt at Sverige ikke planlegger å møte seg forslaget fra EU-kommisjonen.

– Regjeringen burde heller med kraft forsvare Sveriges gode dyrehelse. Sverige blir jo holdt fram som et foregangsland med vårt lave antibiotikaforbruk og at svenske griser får beholde halene sine, sier Åsa Odell.

BER OM FORSVAR: – Sverige burde med stor kraft forsvare den gode dyrehelsen vi har i landet framfor å akseptere EU-kommisjonens forslag, sier bondeleder Åsa Odell i LRF.

UTGIVELSESPÅN SVIN 2018:

NR.	MANUSFRIST	MATR.FRIST	UTGIVELSE	TEMANUMMER
1	15. jan	19. jan	02. feb	Fôring
2	19. feb	23. feb	09. mar	
3	20. mar	24. mar	07. apr	Helse og arbeidsrutiner
4	23. april	27. apr	11. mai	
5	28. mai	01. jun	15. jun	Gjødsel og energi
6	13. aug	17. aug	31. aug	
7	17. sep	21. sep	05. okt	Bygg
8	15. okt	19. okt	02. nov	
9	19. nov	23. nov	07. des	Innendørs mekanisering

DYRSKU'N 2018:	Dyrsku'n i Seljord, Telemark, arrangeres for 152. gang i Seljord i tida 14.–16. september.
INSEMINASJONSKURS:	for eiere og røktere arrangeres av Norsvinskolen på Hamar den 3. oktober
SLAKTEGRISKURS:	arrangeres av Norsvinskolen 9.–11. oktober på Hamar.
AGROTEKNIKK:	arrangeres hvert tredje år, og holdes neste gang den 8.–11. november 2018 på Norges Varemesse, Lillestrøm. www.agroteknikk.no
EUROTIER:	Arrangeres av DLG i Hanover 13.–16. november 2018. Foreløpig er vel 2600 utstillere fra 58 land påmeldt til det som betraktes som verdens største husdyrmesse.
FAGSEMINAR:	arrangeres av Norsvinskolen 28. november på Hamar.

Har du tips om møter, kurs, seminarer, utstillinger eller annet som har bredere interesse for svineprodusenter og andre i svinekjettens verdikjede, send en e-post eller gi oss et vink! svin@norsvin.no

SVINEJOURNALEN |

NESTE NUMMER AV SVIN, NUMMER 7, KOMMER UT DEN 5. OKTOBER 2018

TEMA: Bygg

// Manusfrist: 17. september

// Bestillingsfrist annonser: 17. september

// Leveringsfrist annonsemateriell:

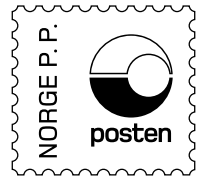
21. september

ANNONSEPRISER:

FORMAT	4-FARGER	2./3. OMSLAG
1/1	16.400,-	17.900
1/2	10.200,-	11.200
1/3	8.200,-	
1/4	7.100,-	7.700
1/8	3.950,-	
Baksiden	18.900,-	

LANDBRUKSLEVERANDØRENE:

	3 LINJER	5 LINJER
Enkeltinnrykk	1.800,-	2.300,-
5 innrykk	1.440,-	1.840,-
9 innrykk	1.260,-	1.610,-

FORMAT Pigg - helse i hver bit!

- Mot avvenningsdiare
- Kan i mange tilfeller erstatte sink i medisinske doser – bra for lommeboka, bra for miljøet!
- Brukes fra fødsel og til 10 dager etter avvenning. OBS! Kan ikke brukes lenger enn til 14 dager etter avvenning på grunn av mineralbalansen

